

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОВЕ

Пре 100 година

Из разних европских листова доносимо неколико кратких али занимљивих вести објављених пре равно сто година.

Лондон. Енглески листови све чешће са ујасом пишу о моди пушења која се појавила међу женама лондонског аристократског круга.

Петербург. Први дејчи вртић основао је Ф. Фребел 1837. године у Бланкенбургу. У данашње време ових установа има свуда, и то не само у Европи, већ и у Америци (три: у Њујорку, Бостону, Колумбу). Дејчи вртића нема само у Русији и Аустрији. Оснивање универзитета и гимназија, у којима је Петар I почео да образује руски народ, корисно је дело, али није ли време да се помисли и на дејче вртиће који су по Фребеловом убеђењу нарочито корисни за

почетно васпитање деце обичног народа?

Париз. Неки Роше де Бовуар пожелео је преко суда да забрани својој жени да пише драме и да их даје позориштима без његовог одобрења. Два суда решавала су, и то врло озбиљно, ово питање и донела су одлуку да и жена може да пише, штампа и даје позориштима своја дела, а да јој за то није потребна ничија сагласност.

Минхен. Хемичар барон Ј. Либих изложио је у Краљевској академији резултате опита Негелија и Целера који су утврдили да обојења биљака — кромпира и винове лозе — произлазе ни из чега другог до из промене састава земљишта које више није у стању да им пружи, у довољној количини, састојке неопходне за њихову исхрану. Вођење рачуна о условима нормалног развитка биљака у земљи одстранује и њихове болести. Човек не може некажњено да пренебрегава захтеве и потребе природе.

У ОВОМ БРОЈУ: Појлаба
Њесника. Прича са марке.
Луфтвафе без својих бомби.
Подвиг у сибери. Америчка антилопа. Анејдоше
Револуција на леду. Уметност
сџарих Индијанаца.

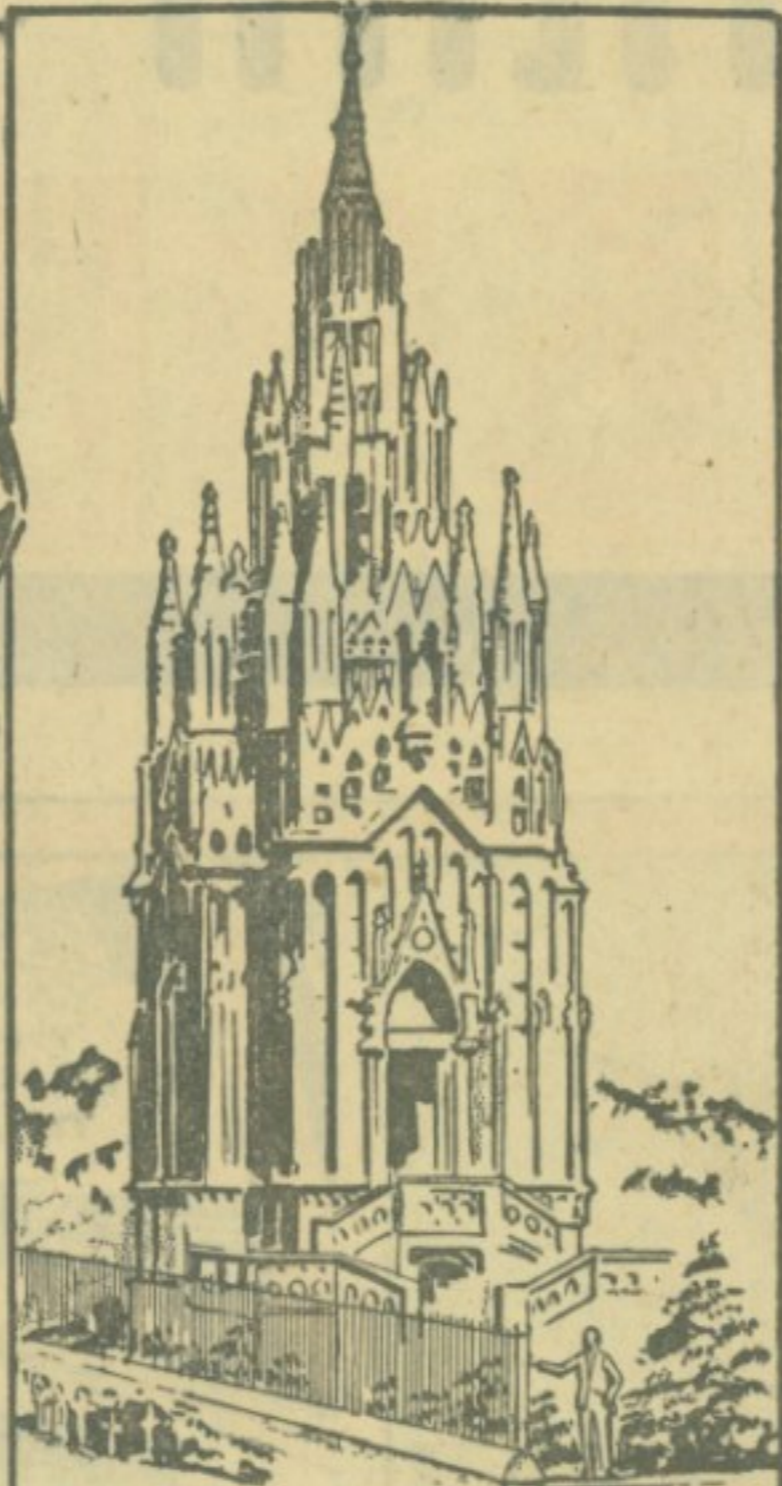
Ripley's

Веровали или не!

ТАЈНА ПОЛИЦИЈА

ИДЕНТИТЕТ 2 ПОЛИЦИЈАЦА ИЗ ПЛЕМЕНА МУН-ДАНГО, У ЦЕНТРАЛНОЈ АФРИЦИ, БИО ЈЕ ТОЛИКО БРИЖЉИВО ЧУВАН ДА ЊИХОВА ЛИЦА НИКАД НИКО НИЈЕ ВИДЕО ЧИТАВОГ ЊИХОВОГ ЖИВОТА ОД РОЂЕЊА ДО СМРТИ, И ДАН И НОЋ, ОНИ СУ БИЛИ ПОКРИВЕНИ ЗАШТИТНИМ ОГРТЧИМА ОД СЛАМЕ ТАКО ДА НИ САМИ НИКАД НИСУ ВИДЕЛИ СВОЈА ЛИЦА!

НАДГРОБНИ СПОМЕНИК

НА ГРОБУ ПОРОДИЦЕ РИБО У РЕНОВИ (ИТАЛИЈА), ВИСОК КАО ТРОС-ПРАТНА ЗГРАДА, ВЕРНА ЈВ КОПИЈА МИЛАНСКЕ КАТЕДРАЛЕ!

© King Features Syndicate, Inc., 1963. World rights reserved.

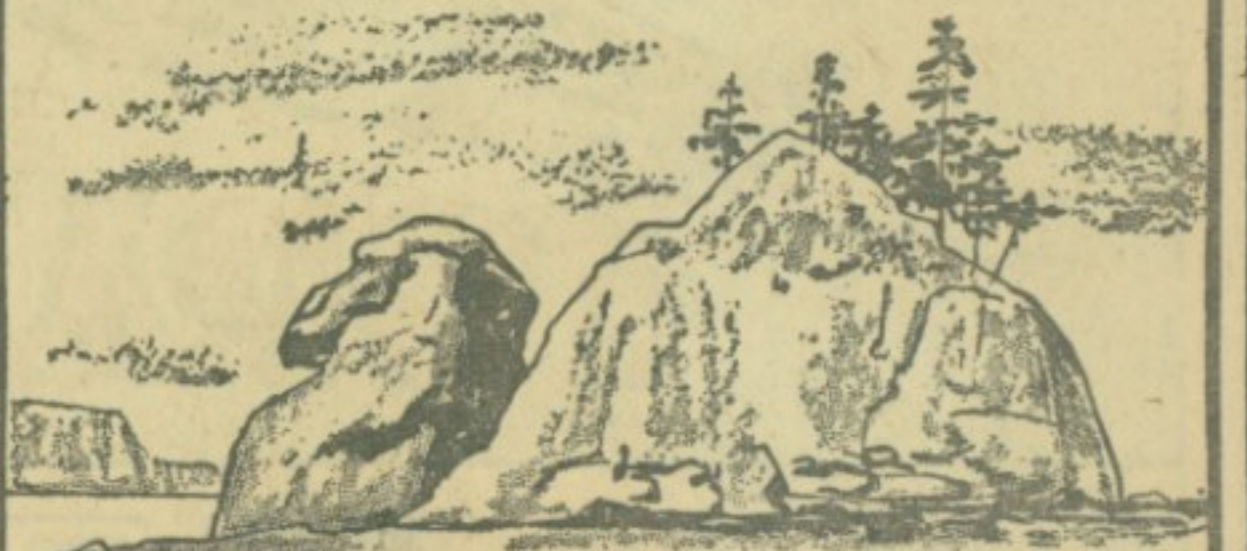
ЈАГОДА

У ОБЛИКУ ЛЕТОКРАКЕ ЗВЕЗДЕ УЗРЕЛА ЈЕ У ВРТУ ЕМИЛА ЕНЦЕЛА У ЕПЛАТОНУ (САД)

БЕВЕРЛИ ХАЧИНСОН

ИЗ ФОРК ЛИКА (САД) РАДИО ЈЕ КАО: ЛЕКАР, ВЕТЕРИНАР, КОВАЧ, ДРВОДЕЛА, ОБУКАР, МОЛЕР, ШЕРИФ, СУВАР ЗАТВОРА, ПОРЕЗНИК, БЕЛЕЖНИК И СУДСКИ ПОРОТНИК.

КАМИЛА НА ОДМОРУ

БАЗАРСКО ДЕЛО ПРИРОДЕ У СЕЛДОВИЏИ (АБАСКА)

ЈЕДНА ЈАБУКА

НАЂЕНА У ЈЕДНОМ ПРА-ИСТОРИСКОМ ГРОБУ У ШВЕДСКОЈ БИЛА ЈЕ И ПОСЛЕ 3.500 ГОДИНА ОДЛИЧНО ОСИЂЕНА

ТО СЕ МОЖЕ ВИДЕТИ САМО...

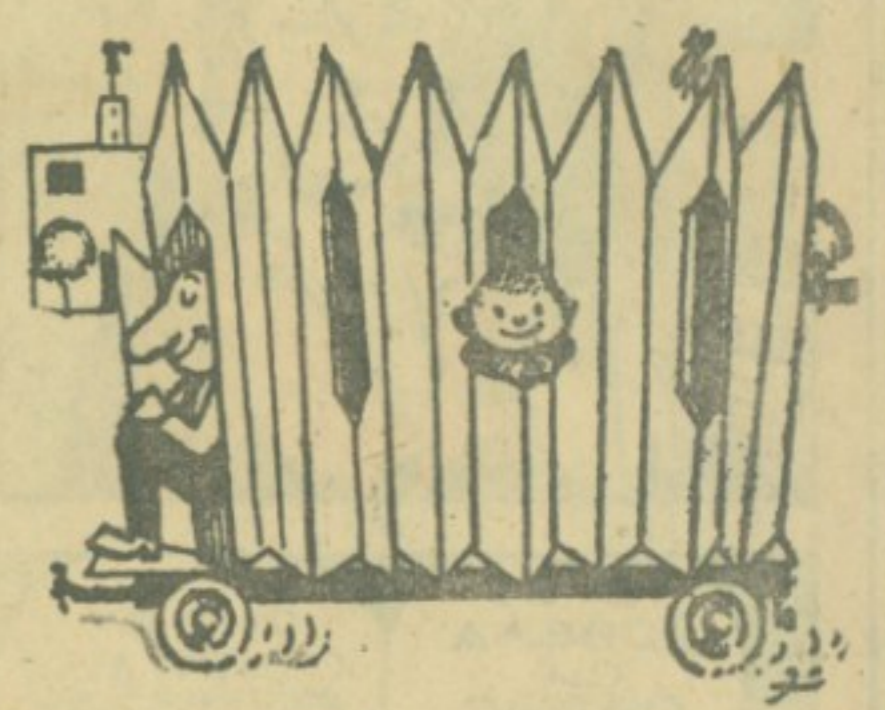
... у Вашингтону: с великим интересовањем очекују државни порески контролори редовну телевизијску емисију у којој многи милионери причају публици како су дошли до свог богатства. Понесени својом причом, и таштином, они пред телевизијским камерама испричају и оно што обично затаје у својим пореским пријавама.

... у Бразилу: заложене играчке, ако баш нису сасвим нове, могу се последњих дана децембра узети из залагаоница а да се новац узет за њих не врати. Ова привилегија, којом су обухваћене само дец-је играчке, важи до наступања нове године.

... у Канзас Ситију: ватрогасец Ковалски члан је једне екипе службених „њушкала“ који своје „миришне утиске“ достављају градској санитарној инспекцији. Захваљујући овој екипи, инспекција има прилично тачне податке о чистоћи, односно загађености ваздуха у граду.

... у САД: куће које се растежу и склапају као хармоника. Ове куће имају ку-патило, етажно грејање и уграђене машине за прање рубља. Склопљене, оне се могу преносити шпедитерским колима или на аутомобилској приколици у облику платформе. „Развучена“, кућа има димензије 10 са 15 метара.

... у Њујорку: за романтичне посетиоце разних утакмица који на зимске приредбе ове врсте долазе у паровима, израђују се чизме које се продају само — по три комада. Једна чизма је за њега, друга за њу, а трећа — двоструко већа од остале две — за заједничку употребу.

ВИТАМИН Ц И ДОМАЋИЦЕ

У ово доба године, при крају зиме, код многих особа већ се примећује „пролећни умор“. То је последица недостатка витамина Ц; недостаје нам свима свеже поврће. Али, и томе се може доскочити.

Недавно су два немачка научника објавила у стручним часописима чланак о могућностима да се човека потреба за витамином Ц у потпуности задовољи кромпиром. Да, помоћу кромпира свака домаћица може сама да без икаквих тешкоћа произведе за читаву своју породицу довољну количину витамина Ц.

У јесен 500 грама кром-

пира потпуно покрива једнодневну потребу одрасле особе у витамину Ц. Ова релативно велика количина витамина Ц у кромпиру опадне до пролећа на половину. Затим, од маја до јуна проценат витамина Ц у кромпиру опет нагло расте. То, пак, показује да се и у кромпиру извађеном из земље и даље одвија размена материја која омогућава синтезирање витамина Ц. Међутим, околности под којима долази до оваквог стварања витамина Ц могу се и вештачки изазвати. Ово откриће требало би да до-бије значај и у кухињској пракси. Наиме, потребно

је да танке кришке кромпира остану извесно време у води која се „проветрава“. „Рањавање“ кромпира изазвано сечењем по јачава размену материја и поновно стварање аскорбинске киселине (витамина Ц).

Свака домаћица може да створи услове за синтезу витамина Ц. Потребно је само да кромпир сечен на танке кришке стави у воду и да га „напаја“ ваздухом, то јест да кроз воду спроводи ваздух. То се постиже на тај начин што вода стално долази у судбучно стварајући пену и мале ковтлаце.

... у Абердину: брачни пар Хорн узео је свог тек купљеног псића у своју постељу да животињци првих дана у новом дому не би било хладно. Отада је прошло 13 месеци и већ одраслог пса супружници Хорн никако не могу да избаде из свог кревета.

ПРИЧА СА МАРКЕ

Са првим сумраком париске улице опусте. Сваке ноћи у тамничком двористи вршена су стрељања о којима би, сутра ујутру, радио саопштавао педантно и безлично.

И њу ће да стрељају. Младу, лепу жену, мајку деветомесечног детета, патриоткињу, учесницу покрета отпора. Све ће се завршити у четири часа изјутра, саопштили су гестаповци. А у поноћ је ушла у њену ћелију монахиња, тиха и мирна, са озбиљним и добрим лицем — да исповеди осуђену на смрт.

— О каквом богу ви то говорите кад ће кроз неколико часова мене да убију, а мој малишан ће остати препуштен на милост и немилост судбине — узвикнула је млада жена на прве калуђеричине речи.

Неколико тренутака у ћелији је владао мук. Затим се чуло заповедничко и мирно: „Свучите се!“

Мајка Елизабета, тако су звали монахињу, предала је затвореници своју ризу,

капу и крст и објаснила јој како да изиђе из тамнице, а сама је остала у ћелији. У освит су стрељали — мајку Елизабету.

Дошло је ослобођење Француске. Млада жена, спасена од смрти захваљујући највећем самоодрицању на које је један човек уопште способан, обишла је све манастире у Паризу и околини. Тражила је било какво обавештење о својој спашитељи. Најзад је нашла манастир из кога је нестала монахиња по имену мајка Елизабета. Када су отворене старе манастирске књиге дознало се да је пре стрижења она била руска песникиња Кузмина-Каравајева.

У књижевним круговима Москве била је добро позната. Пред сам почетак првог светског рата заједно са својим оцем, човеком широких и напредних погледа на свет, отпутовала је у Париз. Ту се отац неочекивано разболео и умро. Потресена губитком, песникиња је отишла у манастир. Име Кузmine-Каравајева остало је само у каталозима великих библиотека.

Француска влада доделила је јунакињи-песникињи звање хероја покрета отпора и у њену част издала је поштанску марку.

Један примерак поштанске марке из француске серије „Хероји покрета отпора“, са ликом старије жене у калуђерској одећи с добрим, тужним очима чува се данас у једном московском дому заједно са стотинама хиљада ретких фотографија, уникатних издања, биографија и аутобиографија, рукописа, портрета, карикатура. То је дом историчара књижевности, књижевнице и професорке Евдоксије Федоровне Никитине. Већ педесет година — од 1914. — она сакупља чланке, приче, сваку одштампану реч о писцима двадесетог века. У њен дом сваке суботе, као и пре педесет година, долазе на књижевне седељке писци и љубитељи књижевности. Код ње су се исто тако некад окупљали Максим Горки, Александар Невјеров, Леонид Леонов, Корнеј Чуковски, Лидија Сејфулина, Вера Инбер и многи други. Ту су читали своје стихове Мајковски и Јесењин.

О свим тим састанцима сведочи огромна збирка Евдоксије Никитине. С посебном нежњошћу и дужним поштовањем, чува се ту и марка са ликом мајке Елизабете.

СМРТ ИЛИ ДРВА

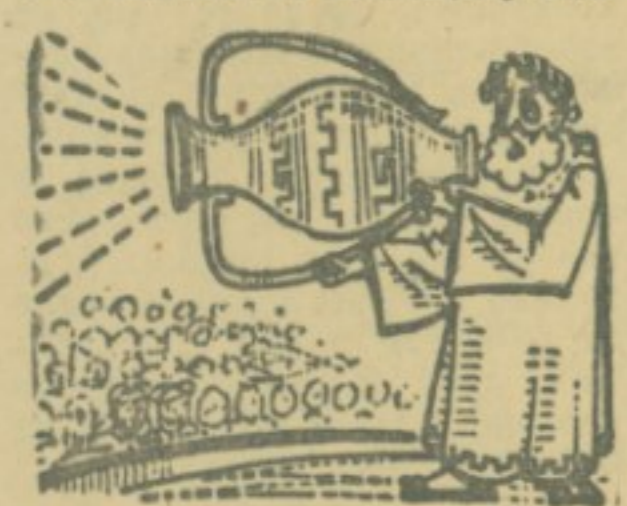
Ево шта се догађало у Лондону у почетку 19. века. Месне занатлије — ковачи, пивари, бравари — нашли су се у тешком положају. Цене огревног дрвета и ђумура су расле, а њихови приходи због тога опадали. Тада је један од њих покушао да уместо дрва и ђумура употреби каменог угља.

Али, ова новина се није свидела конзервативном високом племству и оно је упутило краљу петицију. Ускоро је издао закон којим се забрањивала употреба каменог угља. Са онима који би се оглушили о овај закон, поступало се веома строго: познати су чак случајеви смртне казне због непоштовања „закона о угљу“.

РИМСКИ ГЛАСНОГОВОРНИК

Историчари су недавно утврдили да је у римском позоришту на Сардинији постојао акустични „уређај“ који се састојао од једне вазе од печене глине без дна високе више од метар и по. Ваза је постављана на авансцену обо-

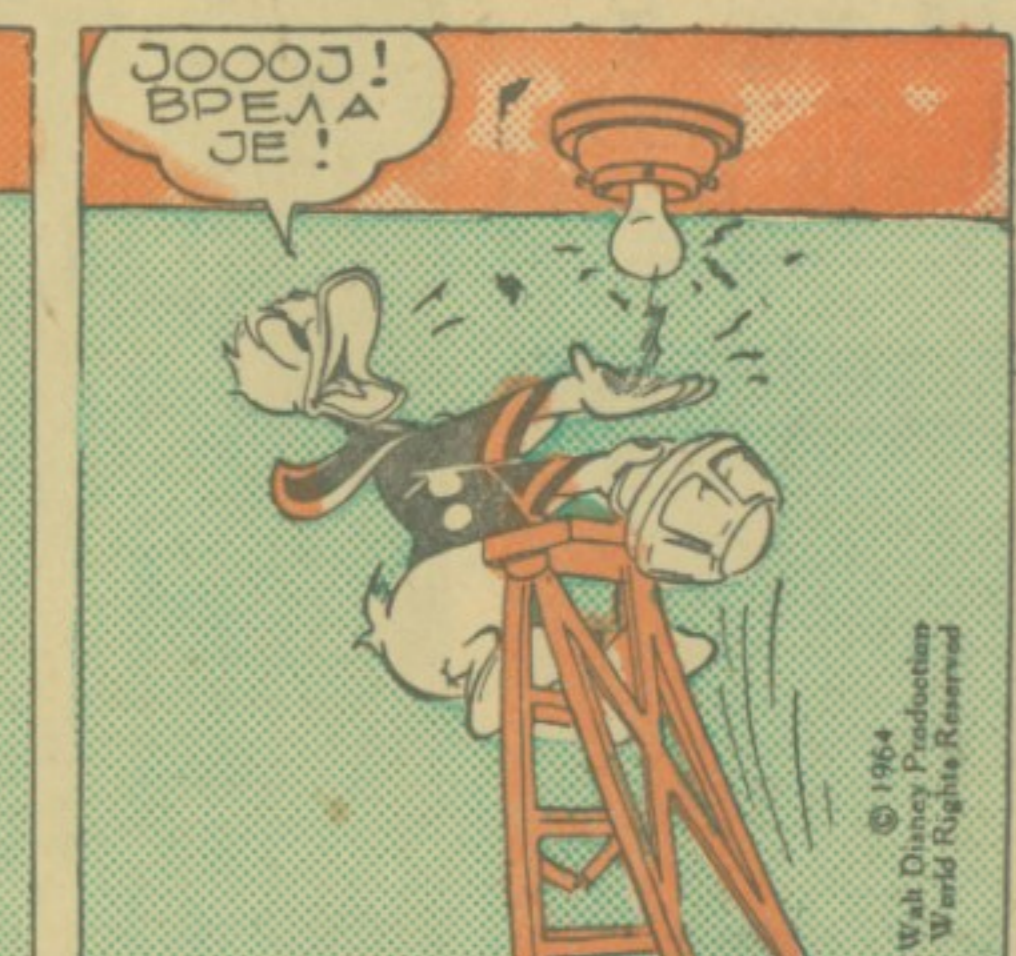
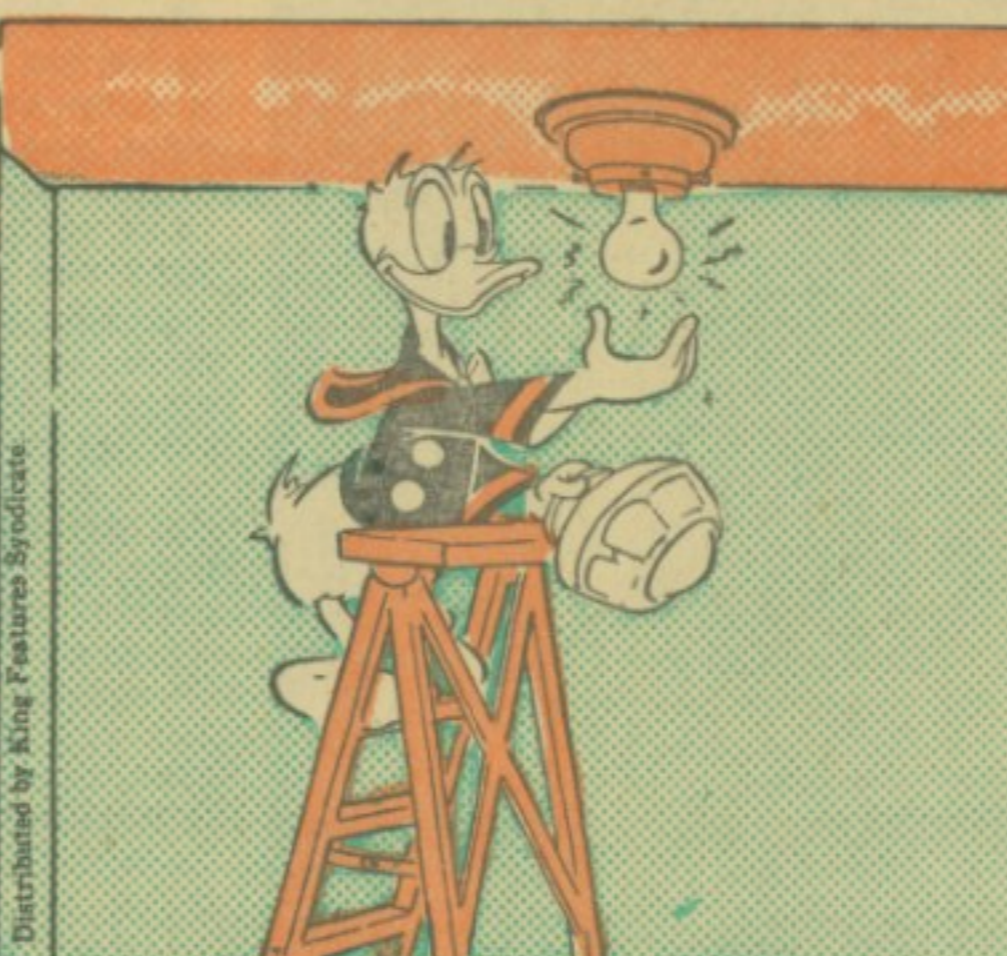
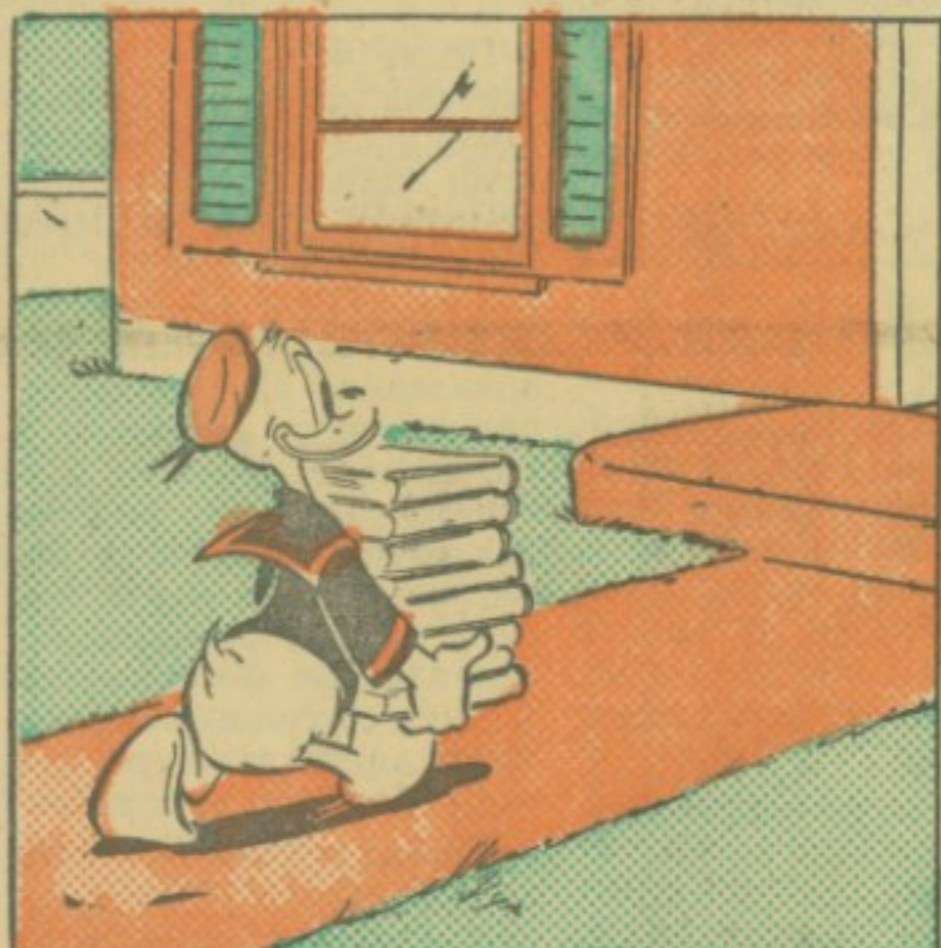
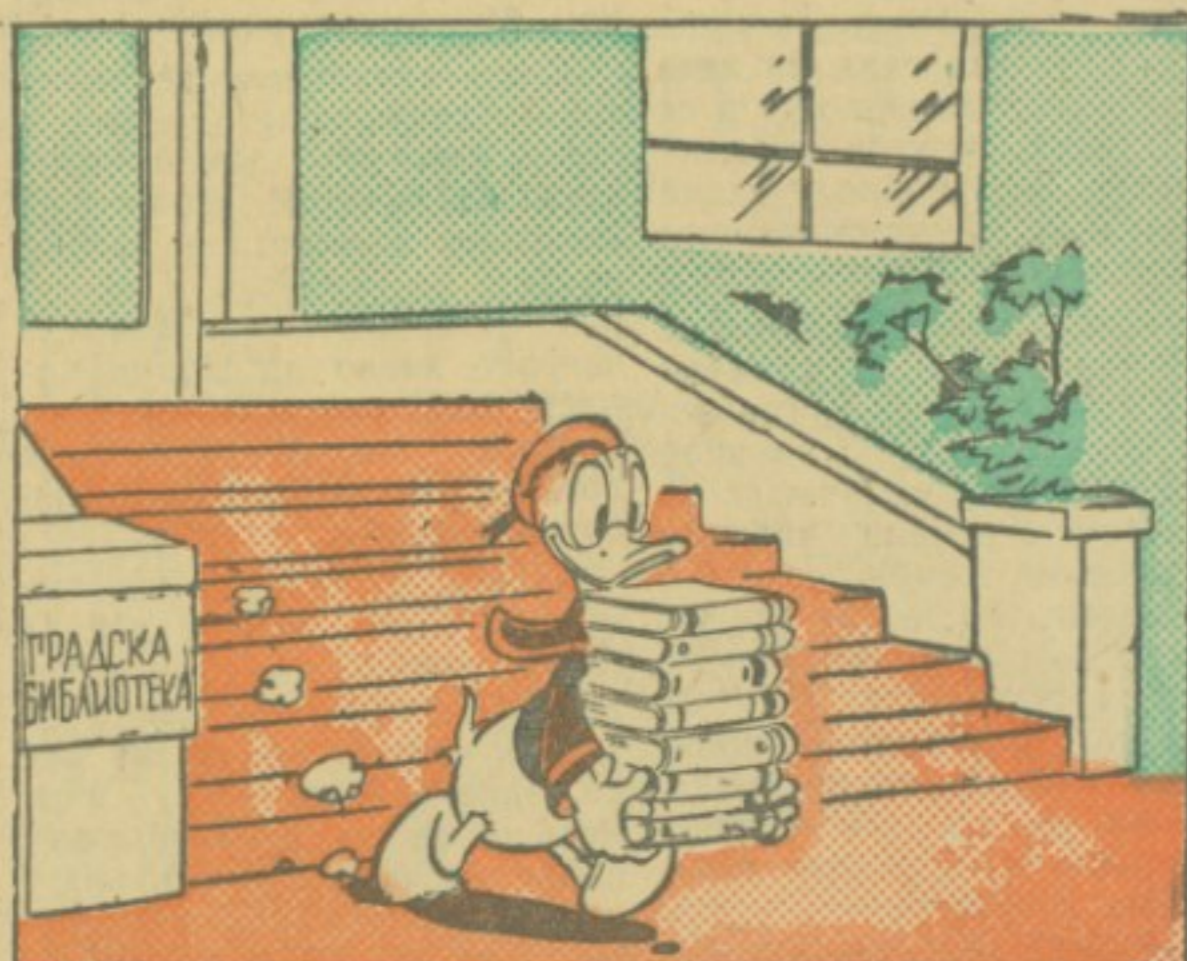
рена, грлићем окренута према публици. У знатној мери она је појачавала глас глумца. У већим градовима овакве вазе-гласноговорници израђиване су од бронзе.

Шунка од 200 лета

За време генералне оправке једне велике зграде у Минхену, радници су у једном зиду нашли шунку припремљену пре 200 година.

Шунка је била изванредно добро очувана тако да се чак могла употребити за јело.

ЛУФТВАФЕ БЕЗ СВОЈИХ БОМБИ

Како су партизани 1943. године у самој близини Загреба, дигли у ваздух највеће немачко складиште авионских бомби

Источно и југозападно од Загреба, са леве и десне стране Саве, простире се Посавско-турополска равнина. Ту, баш на том плодном земљишту, у непосредној близини Загреба, окупатор је одмах по успостављању такозване НДХ почео интензивно да гради нове и проширује већ постојеће аеродроме за своју Луфтвафе.

Већ у првим годинама рата окупатор је имао велике планове да аеродроме у Лучком, Великој Горици-Плесу и Боронгају претвори у једну од највећих својих база на Балкану — јер је то захтевала и борба против партизанског покрета који се све више ширио у земљи, а била би и згодна за старт према Истоку и Западу.

У склопу тих села, са леве стране Саве, налазило се и село Сопница, чију је околину окупатор претворио у једно од највећих својих складишта и арсенала авионских бомби.

Неколико километара од села Сопнице била је удаљена једна ниска зграда и три велике бараче. Све би личило на неку мирну економију да није било ограђено високом бодљикавом жицом, са стражарницама. То је тек упућивало да је у питању једно од највећих складишта у коме су се налазиле хиљаде авионских бомби разних величина, од 5 па све до 1.000 и више килограма, неопходних ескадрилама Луфтвафе.

Посавско-турополски одред, који је 1943. године дејствовао на подручју Посавине, Туропоља и Покупља, имао је задатак да по сваку цену уништи складиште. Дат је задатак обавештајним офици-

рима, друговима Зорку и Стефу да се пребаци на тај терен како би преко својих веза и пријатеља прикупили све потребне податке.

Немци су, рачунајући на дубоку позадину, а вероватно и да би одвратили пажњу како партизана тако и мештана околних села, препустили обезбеђење овог складишта добро наоружаној чети домобрана из „Плаве легије“ која се вратила са источног фронта. Нису рачунали да међу њима има и оних који су били спремни да издају. Баш због таквих, Зорку и Стефу није било тешко да, боравећи у том крају, преко својих веза и сарадника, ступе у лични контакт са домобранским командиром, наредником Миланом.

Само складиште се налазило у три велике бараче а у једној згради домобранска чета. Са северне стране, на неколико километара далеко пружао се шумарак а са јужне отворено поље. Како се сигурно знало да Немци користе овај шумарак за своје потребе, морало се о томе водити рачуна приликом извршења акције.

Одлука је пала да задатак изврши само једна чета и десетина минера, из друге чете трећег батаљона која је у свом саставу имала све младе, здраве и храбре борце. Решење је да се складишту приђе са отвореног поља, у поноћ, јер је било уговорено да те вечери домобрански наредник пренесе нашој вези лозинку знакова за распоне и евентуално и сам учествује у предаји посаде. Са једне стране то је могло да послужи партизанима да

се непримећено привуку складишту, али са друге, у случају издаје наредника, били би изложени митраљеској ватри домобрана и десетковани, што би свакако осујетило извршење акције.

Сумња је утолико била оправданија што се, на основу извештаја другова Зорка и Стефе, није имала јасна и сигурна гаранција да ли ће се домобрански наредник придржавати споразума.

Ипак је решено да се акција изврши. Зорку и Стефу били су главни предводници чете, а осим тога требало је и да успоставе контакт са везом и наредником. Зависило је сада од њих да ли ће акција успети или не и да ли ће бити жртва и колико.

Наређење за покрет издато је још за видела једног новембарског дана 1943. године. Чета се налазила на слободној територији и требало је да пропешачи више од тридесет километара до циља. Поред тога биле су ту и озбиљне препреке: прелазак пута Загреб — Сисак и главног пута, које је непријатељ даноноћно добро обезбеђивао, као и пребацивање чамцима преко Саве.

Док су борци били наоружани пушкама, шарцима и аутоматима због лакшег кретања и маневрисања, минери су у својим торбама носили темпираних упалача и сав потребан алат за демонтажу бомби. Још пре покрета добили су појединачна задужења: једни су имали да раде само на демонтирању бомби, а други да у њих постављају упалаче. Рачунало се: ако чета успешно обави свој задатак њима

може остати на располагању највише један сат времена. Морало се озбиљно мислити на брзо повлачење и што веће удаљавање од складишта, јер су упалачи били темпирани да дејствују после једног сата. То је било довољно да се чета на време удаљи од експлозије и евентуалног непријатеља.

подводном свету Волта Дизнија.

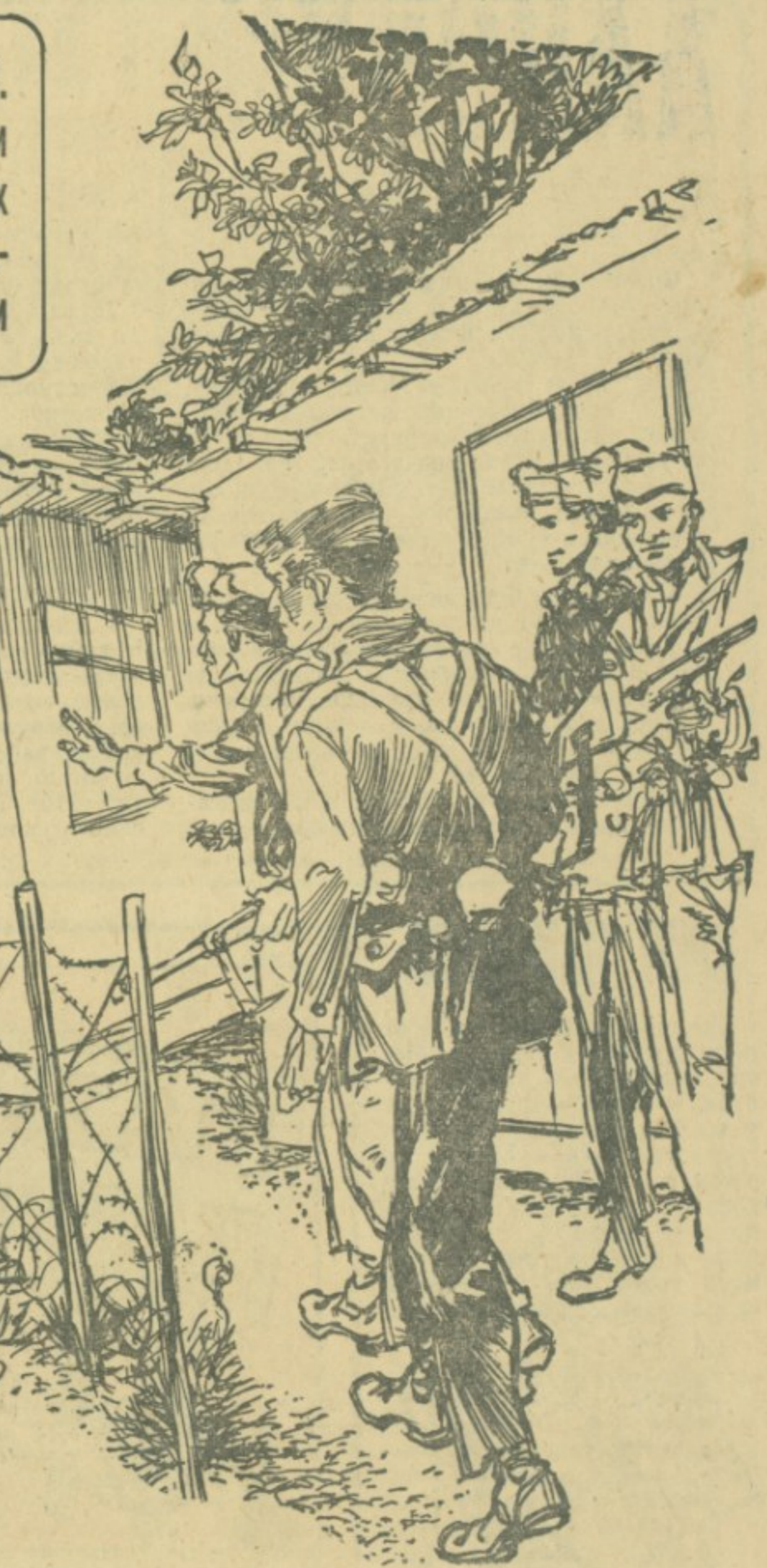
Једним покретом пете пробих кордон, јер ми близина ових риба ништа добро није наговештавала. И Алдо ми је доцније признао да је осетио исту језу. Верујем да смо се ми више уплашили њих због легенде о њима него самог њиховог броја.

Легенда о муринама не потиче од јуче. Вероватно су људи вековима осећали страх од ове опасне морске змије. Причало се да мурина и ван воде напада свог противника, да се сва њена снага налази у репу али да је пред морским полипом обузме право лудило месождера. Због тога се води огорчена борба између ова два непријатеља.

Антички Римљани имали су према мурини прави култ. Ње но месо су ценили више од другог. Одгајивали су, наравно само богати Римљани, у својим рибањацима стотине ових риба. Цезар је после једне од својих победа поделио 6.000 мурина пријатељима. Један богати Римљанин који је живео у I веку, да би казнио непослушне робове бацао их је у рибање са муринама. Треба само рећи да овај човек није био изузетак свога доба.

Ујед мурине је отрован, врло болан и изазива често озбиљна запаљења. Рибари је никад не нападају голим рукама, а ако ступе у борбу наоружани, потрудиће се да јој прво исеку реп или да јој сломију леђни пршљен.

Мурина (muræna) припада врсти риба apodes (без грудних пераја). Има је много у топлим морима, нарочито у Средоземљу. Мурина је слична великим јегуљама и достиже покатак и два метра дужине. То је дивља и крволочна риба, које ишаране пругама и вијугама као у мрамору. Горња вилица мурине је мало дужа од доње, а обе су снабдеване јаким зубима. Мурина живи нарочито у близини обала и плива уз речни ток. Мурина (мурæна Хелена) живи у великом броју у Средоземљу и само мало изнад ушћа Жиронде у Бискајски залив, у Атлантику.

После четворочасовног маршовања мрачним путевцима, колона се на два километра пред циљем зауставила да предахне. Зорку и Стефу су за то време одржали састајак са својом везом и примили уговорене знакове за распознавање. Домобрански наредник није изневерио и више се није сумњало у успех акције. Чета се поделила у три групе. Минери су били у саставу средње групе. Колоне су у таквом распореду и на ступале све до близу циља. А онда су се зауставиле и заузеле, полегавши по земљи, своје борбене положаје.

Зорку, обучен у усташку униформу, са Стефом, командиром чете Мирком и са десетак бораца наоружаних шарцима, упутили су се ка главној стражарници. Што су јој се више приближавали све је јаснија постајала слика дремљивог домобранског стражара.

Приметно их је тек кад су пришли на десетак метара и викнуо:

— Стој! Ко иде?
— Усташе! — одговорио је Зорку.

— Један напред, остали стој! — заповеди домобран, протрљавши брзо очи и лабаво држећи пушку на готово. Пуштајући Зорку на три корака испред себе, понови команду и запита:

— Стој! Знаци?
— Крушка — рече Зорку.
— Јабuka — одговори домобран, спутивши пушку крај десне ноге у знак поздравља и викнуо:
— Напред!

Зорку се за трен ока нашао крај домобрана, ударио га пиштољем по глави и оневестио га. Овај се готово мртав срушио на земљу. При-

трчали су и остали другови. И док је Зорку разоружавао другог стражара који се налазио код самих барача, чета је са упереним цевима, кроз прозоре, упадала у зграду и без икаквог отпора разоружала целу посаду. У томе им је помогао и домобрански наредник, који их је дочекао на вратима и заједно с њима упао у собу, наредивши осталима да се предају.

За непуних педесет минута и минери су обавили свој задатак. Све је било спремно за повлачење. Приликом напуштања складишта, Зорку је, уз помоћ наредника, телефоном позвао Загреб и команди домобранске „Плаве легије“ саопштио да су партизани разоружали домобранску посаду. На крају је ишчу пано-апарат и понео га са собом.

После једног сата убрзаног повлачења, када је чета са заробљеницима већ била удаљена од напуштеног складишта око десетак километара, командир Мирко наредио је кратак одмор. Тек што су стигли да поседују на земљу, огромна ватрена лопта засветле ла је небом и ноћ претворила у дан. Затим се заорала страшна и дуга експлозија од које је земља задрхтала.

Задатак је био извршен и непријатељско, толико драго цено, оружје за Луфтвафе више није могло да се употреби. И Зорков телефонски разговор са командом домобранске „Плаве легије“ у Загребу имао је свој непредвиђени ефекат: домобранска интервенција је неочекивано брзо стигла. Њихова наивност је само још увећала успех партизана: непријатељске трупе стигле су у прави час да буду уништене заједно са складиштем.

Свирепа и подмукла мурина је исто толико црна као и легенда о њој

СА ЧЕТИРИ МЕТРА ОД ДНА, НА ПЕШЧАНОМ ТЛУ ЈЕДНОГ ОД СПРУДОВА ФЛОРИДЕ, — ГЊУРАЦ ЈЕ ИЗНЕЧАДИО МУРИНУ ТЕШКУ ОКО 20 КГ А ДУГАЧКУ 1,85 М. КОЈА СЕ УСПИРА ВИДА КАО КОВРА. МУРИНА ПОЗНАТА У АНТИЛМА ПОД НАДИМКОМ ВЕШТАЦИ ЖИВИ ОБИЧНО САВИЈЕНА У КОТУР У ШИШЉИНАМА СТВА. БОРБА ЈЕ ТРАЈАЛА 23 МИНУТА. ПОСЛЕ СВИХ КЛОПКИ КОЈЕ ЈЕ МУРИНА ПОСТАВЉА ЧОВЕКУ, УТИНУЛА ЈЕ КАД ЈОЈ ЈЕ ГЊУРАЦ СЛОМИО ЛЕЂНИ ПРШЉЕН.

Кад се само помене име морске рибе мурине, човека подиже језа. За мислите да се пред вама појави гипка, лепљива, опрезна, јако вијугава, са малим свирепим очима које пламте од неповерења, са тешком главом морске кобре, како се њише на невидљивој струји која плаче стеновито дно, и отвара као по такту уста наоружана шиљатим зубима. Признајте, да ипак не бисте волели после овог описа да се са њом сретнете, поготову, што су поједине дугачке 2 метра а тешке 25 кг.

Шћућурена на дну пећине, осетљива на све шумове и покрете, она напада изненадно, брзо и прецизно, буквално нокаутира свој плен и одвлачи га одмах у сенку уске и дубоке пећине. Ето то вам је мурина или боље рећи прави убица међу рибама.

Један подморски гњурац, истражујући дно на пучини код Сицилије, недавно је описао у италијанској штампи сусрет као привиђење са правом колонијом мурина: „Изнад мене се налазио усправан стеновити зид; а испод мене, стење изроварено пуко-

тинама. Управо сам био погодио харпуном једну меџу, која се још копрчала, остављајући за собом крвави траг... кад, одједном, стотине глава се надувани вратовима избише из шупљина у стени. Нисам погрешно кад сам рекао стотину, јер их је стварно било много. Мурине су осетиле крв. Светлост из лампе мога друга Ада клизила је преко њихове мраморасте коже и прождрљивих уста. Да се нисам ја лично налазио у овој ситуацији рекао бих да је то само секвенца из филма о

КРОКОДИЛ У КУХИЊИ

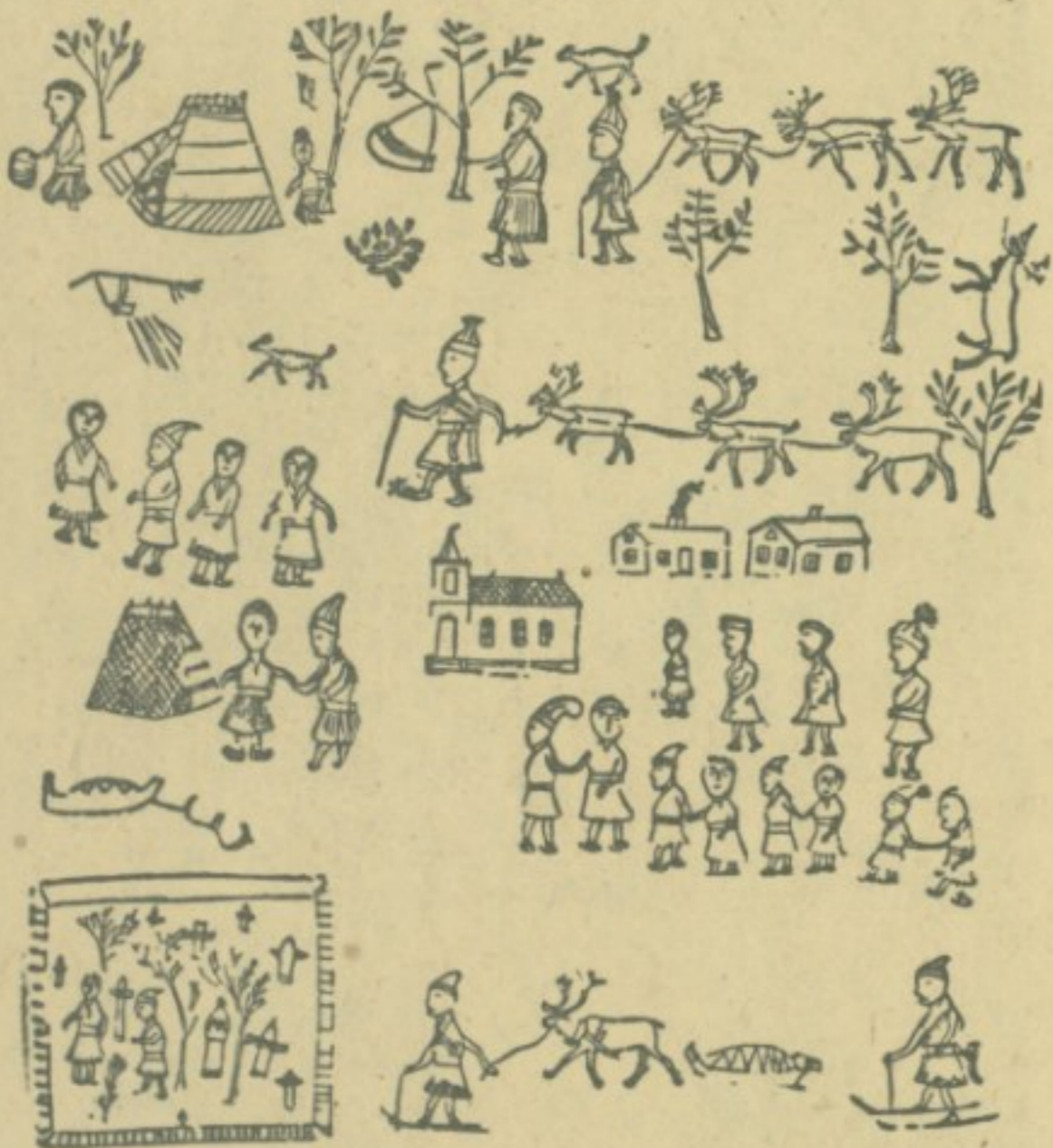
Када је недавно једна жена — трговац животињама из Нордквинсланда, у Аустралији, изашла да у једном базену у свом врту нахрани крокодиле, приметила је да један од њих непомично лежи на дну. Да би одмамила остале крокодиле, бацила је месо у други крај базена. Док су се гмизавци отимали око хране,

она је уз помоћ једног суседа извукла из воде болесног крокодила и однела га у кухињу. После дванаест минута ве штатског дисања животиња је поново почела да дише и ускоро је могла чак и да се креће. Неколико дана жена је неговала крокодила у кухињи и тек кад се сасвим опоравио вратила га у базен.

ЛАПОНЦИ

ЦРТАЈУ СВОЈ ЖИВОТ

Густав Хегеман, сликар Далеког севера који је од 1927. до 1939. сваке године по неколико месеци лутао са Лапонцима планинама и тундрама северне Скандинавије, скупио је преко 150 њихових оригиналних цртежа. Приликом првих сусрета са Лапонцима, док још није знао њихов језик, Хагеман се с њима споразумевао на тај начин што би му они све што су желели да кажу грабењем нацртали на комаду брезове коре. Желећи да сачува ове цртеже као документе једне врсте сликовног писма, Хагеман им је следећих година доносио плоче од меког бакра да му на њима својим алаткама цртају догађаје из свог свакодневног живота. На овај начин су настали веома оригинални цртежи који су се на ручној преси могли умножити као бакрорези.

Ови цртежи, изгребани на бакру, дело су седамнаестогодишњег Лапонца Гуторма Валкееана и треба да представљају животни пут једног Лапонца од рођења до смрти. Лети, на месту логоровања, љубка са дететом често виси о бреси. За одрасле је то најлепше доба године јер тада долази до сусрета пастира, који са својим стадом ирваса лутају тундром тражећи најбоља пасишта, и девојака. После веридбе одржава се свадба, најзначајнији и највеселији догађај у животу Лапонца. А када се на вечитом лутању живот старог Лапонца угаси, до гроба ће га одвући на његовим сопственим саоницама. Сliku треба читати по редовима, с десна на лево. Први ред: родитељи са запрегом ирваса; одојче у љубци која виси о грани бресе; први кораци око ишатора док мајка доноси воду. Други ред: младич први пут самостално води запрегу ирваса; сусрет са будућом женом и веридба. Трећи ред: свадбена поворка на сеоском тргу испред цркве; младенци су на челу поворке; нови брачни пар испред свог ишатора. Последњи ред: поведње путовање на саоницама до лапонског гробља.

КОЛИКО ГОВОРЕ ДЕЦА?

Четворогодишње дете је веома разговорно биће које се речима игра као играчкама. Оно сваког дана изговори око 12.000 речи мада његов речник не обухвата више од 920 речи. Шведски учитељ и дечји психолог Торд Еразми објавио је недавно занимљив чланак о развоју говора и говорних способности код деце.

Еразми се нарочито посветио проучавању развоја говора код деце од 4 до 6,5 година. Ради тога је проучавао 156 „обичне“ деце из Норчепинга, града који са гледишта социолога маже да представља просечан шведски град.

У узрасту од годину дана дете просечно ра-

сполаже са три речи; пола године касније гов речник попуне се већ на 26 речи. Отада дечји речник расте брзо и непрекидно -и, између четири и четири и по године, састоји се од 920 до 1240 речи. У узрасту од шест и по година дете употребљава око 2.000 речи док његово пасивно „говорно благо“, то јест речи чији смисао разуме али их у пракси не употребљава, обухвата око 6 хиљада речи.

Од фактора који позитивно делују на говорни развој детета у првом реду се налази поред интелигенције његова општа зрелост и ниво образовања родитеља, нарочито мајке.

РАК И ЈУЖНОЕНГЛЕСКА САЛАТА

Осушено лишће зелене главичасте салате из једног сеопета на југу Енглеске игра знатну улогу у међународној борби против рака. Лишће потиче из села Семфорд Спни у коме 60 одсто становника умире од рака, док иначе енглески просек смртности од ове болести износи свега 16 процената. Зелена салата одгајена на атару овог села била је послана у Канаду. Лабораторијска испитивања извршена на универзитету у Британској Колумбији показала су да се у лишћу салате налазе необично јаки трагови олова. Истраживања су сада усмерена на то да се утврди постоји ли узајамна веза између високе концентрације олова у земљишту на коме је салата одгајена и обољења од рака.

торијска испитивања извршена на универзитету у Британској Колумбији показала су да се у лишћу салате налазе необично јаки трагови олова. Истраживања су сада усмерена на то да се утврди постоји ли узајамна веза између високе концентрације олова у земљишту на коме је салата одгајена и обољења од рака.

ЗАНИМЉИВОСТИ

● У читавом свету сваке године се објави 320.000 књига. Поред тога редовно се појављује 33.000 листова и 70.000 часописа.

● За највећу књигу у свету сматра се географски атлас који се чува у Британском музеју у Лондону. Атлас је висок мало више од метра а тежак је 327,5 килограма.

● У 17. веку готово у свим европским земљама постојао је нарочити церемонијал објављивања и штампања књига. Први, луксузно опремљени примерци даривани су владару, црквеном поглавару и члановима царске или краљевске породице. Остали примерци распоређивани су манастирима, а остатак је продаван „свим људима“. Тираж књига износио је у то време од 300 до 1200 примерака.

ИЗ СВЕТА КЊИГА

● Једно од првих нотних издања сачуваних до данас потиче из 1482. године. Млечанин Октавијан Скот је на глатким буковим дашчицама угравирао зборник црквених песама који је затим био одштампан у две боје. Октавијано деи Петручи је 1501. године први одштампао ноте металним штампарским знацима.

● Француски штампар и писац Ретиф де ла Бретон, који је живео у 18. веку, био је аутор 203 књиге од којих 152 нису никад ни биле написане. Бретон је, на име, слагао текст својих књига „право из главе“, у самој штампарији. О њему су говорили да може да мисли „у слогу“. Већина његових књига имала је неумислене књижевне квалитете. Бретонове књиге доживеле су по неколико издања и биле су у 18. и 19. веку веома омиљене код читалачке публике.

АНЕГДОТЕ

Генијални неред

Једном је шведски научник Берцелијус посетио лабораторију познатог енглеског хемичара Хемфрија Девија. Један од Берцелијусових асистената, који га је пратио за време ове посете, с чуђењем му је скренуо пажњу на неред који је владао у лабораторији.

— Чега ту има чудног? — одговорио му је Берцелијус. — Уредну и чисту лабораторију има само лењ хемичар.

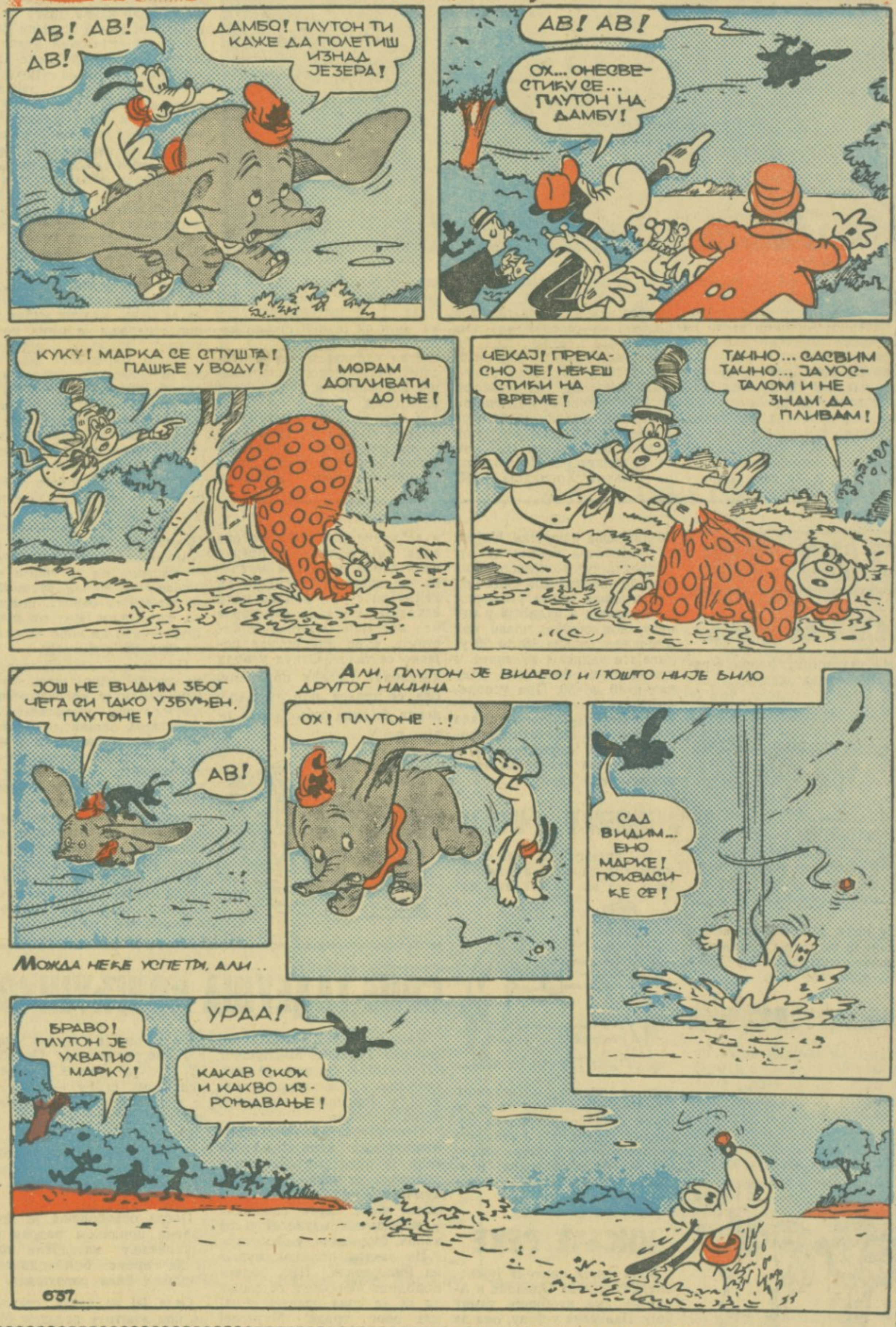
ТЕХНОЛОГИЈА СТВАРАЊА

Слугу Јенса Јакоба Берцелијуса (1779—1848), једног од оснивача модерне научне хемије који је увео хемијске формуле, запитали су једном чиме се занима његов господар.

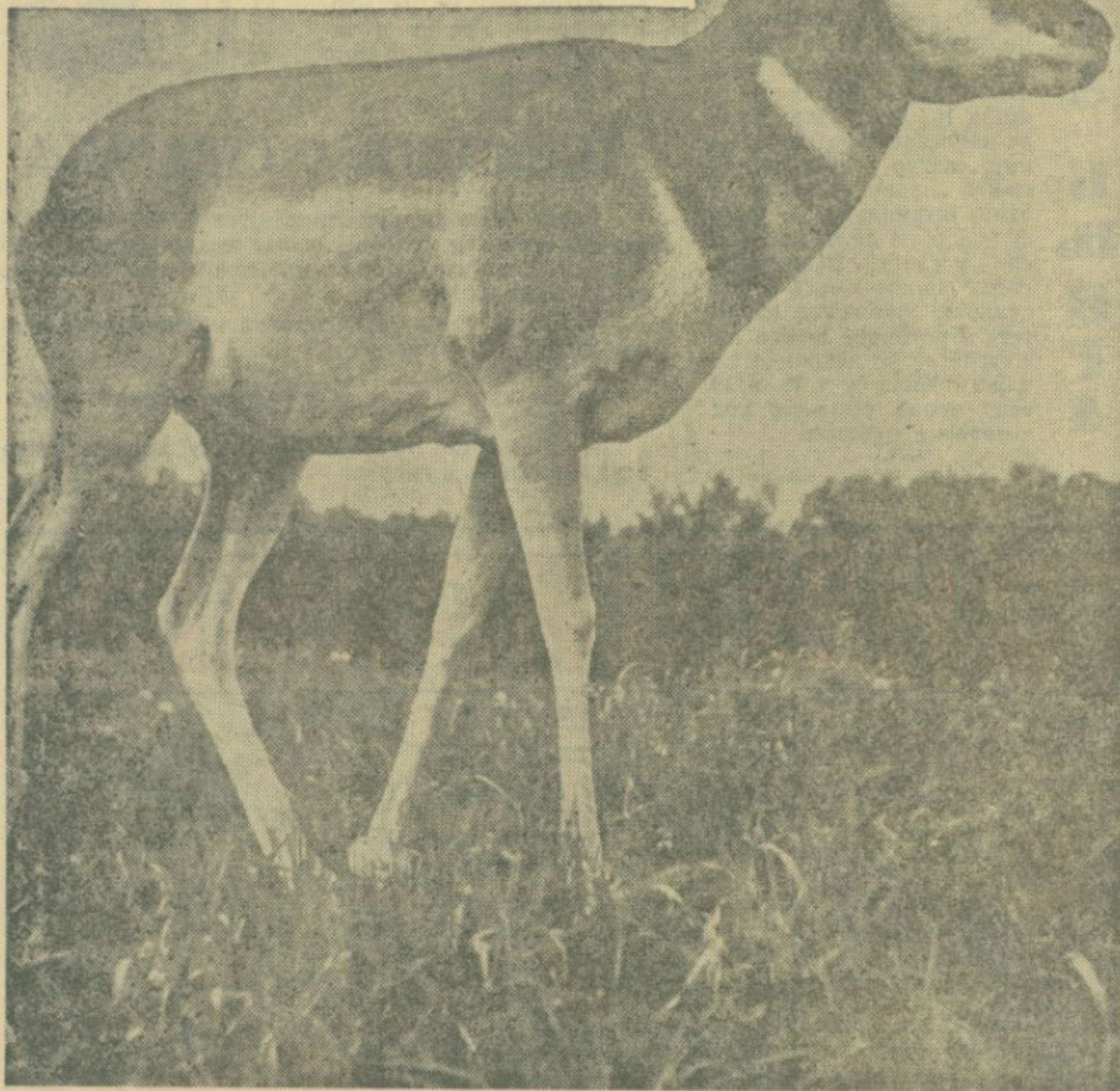
— Свако јутро ја из ормана извадим неке прашкове, кристале и течности.

— Па?
— Он све то помеша у једном великом суду.
— Па онда?
— Затим све то изручи у кофу коју ја свако вече испразним и оперем.

ПЛУТОН У ЦИРКУСУ

АМЕРИЧКА АНТИЛОПА

звани „проигхори“ односно антилопа са рачвастим роговима. Ових лепих животиња, толико сличних нашој срњи, око 1800. године било је на америчким преријама око 40 милиона. За време уништавања продавало се 10—12 одстрењених антилопа за свега један долар.

Ипак ових животиња је остало још двадесетак хиљада. Када је против уништавања животињског света у САД устао познати природњак и писац Е. Томпсон Ситон, антилопе су добиле заштиту у националним парковима. Већ 1924. било их је преко 40.000, а данас се рачуна да их има у преријама око 400.000.

Интересантан је начин заштите ове дивљачи. У држави Вајоминг ловац који одстрели ову дивљач дужан је да плати фармеру, власнику земљишта на коме је уловио, 5 долара, у Тексасу чак 30—100 долара. Наравно да фармери сада штите ову животињу.

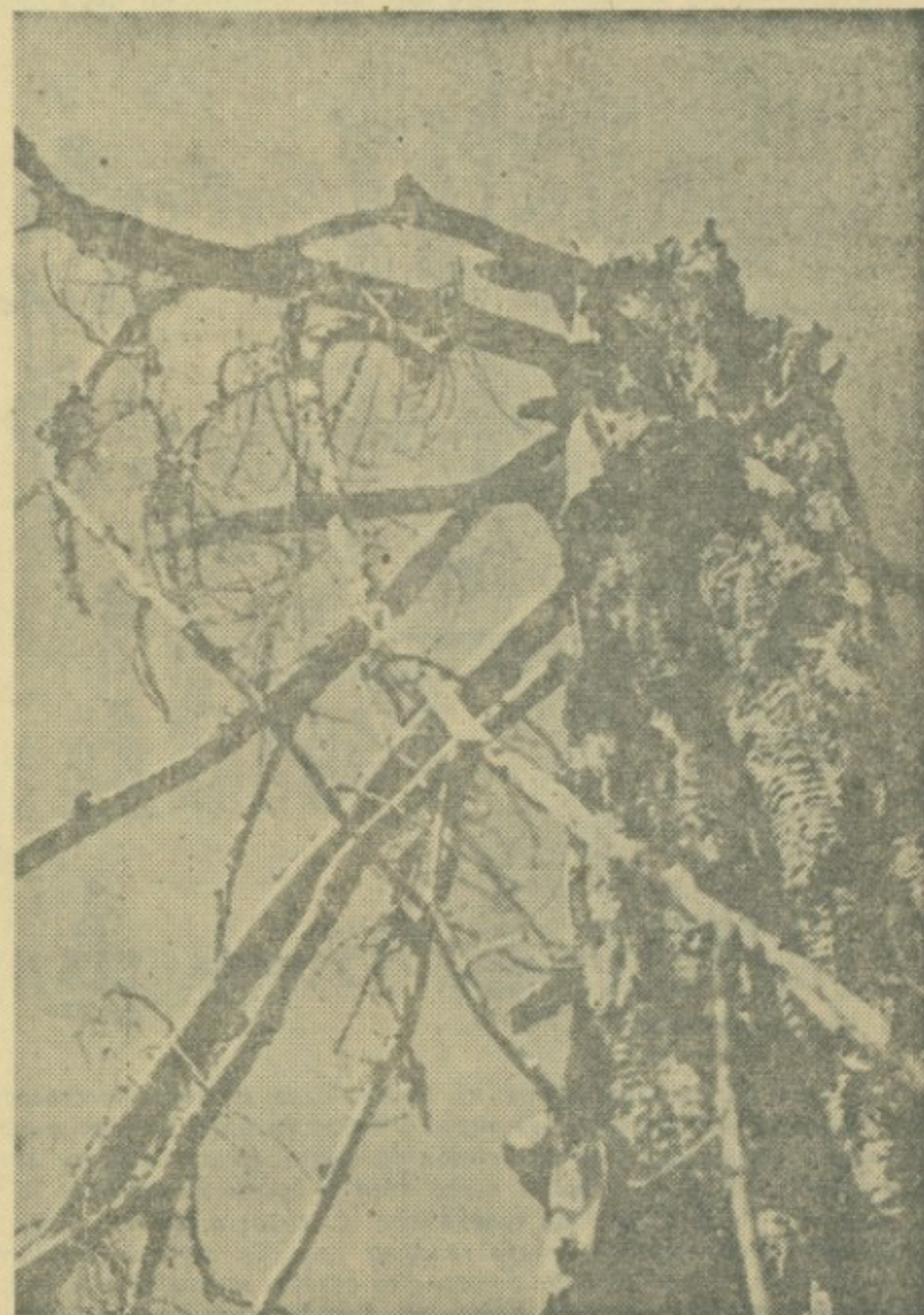
Северноамеричка антилопа се уопште не може одржати дуже од годину дана у зоолошким вртovima. Ту се она не размножава. Понекад само неки зоолошки врт, као онај у Паризу, добије по неку антилопу, али она кратко остане у животу. Још није утврђено због чега. Изгледа да су оне навикле на велика пространства. О томе сведочи и начин њиховог међусобног сигнализирања. Ако једна примети у прерији вука, којота или какву другу опасност, њој се најкостреше беле длаке на стражњем делу тела у виду велике беле „руже“ која блиста на сунцу. Тај се сигнал преноси ланчано свим антилопама у околини. Осим тога, њене жлезде: на ногама, потиљку и иза ушију луче јак мирис, који чак и човек својим несавршеним чутим мириса може издалека да осети.

Ова антилопа је најбржа животиња на северноамеричком континенту. Трчи и до 80 км на час, што значи да је не може стићи ни којот, ни вука, а камоли пас. Једино добар тркачки коњ може са њом да се мери. Велики узрок њевог страдања је њена радозналост: довољно је махнути црвеном марамицом или лећи на земљу и ногама младарати по ваздуху, да се ове животиње зауставе у трку и врате да виде шта се то дешава. Тако и дођу надомак пушке. Али поплашена антилопа, велика као коза, у стању је да као ветар прелети између две водоравне жице, иако размак између њих није већи од 35 сантиметара. Навикле су се чак и на аутомобиле. Као од шале јуре — наравно на сигурном одстојању — поред аутомобила а када га стигну, прескоче, пред њим, као од шале, друм — као да хоће да покажу шта знају и умеју.

По начину живота сасвим су сличне нашој срњи. Мужјаци одбацују рогове; женке доносе два младунчета на свет, која оставе да леже у трави и само ноћу их обићу да их нахране. Младунци су, као и ланад, без мириса и у век удаљени једно од другог 50—80 корака, тако да не страдају обадвоје одједном ако наиђе вука или која друга звер. А и мајка се увек налази у близини па настоји да скрене пажњу на себе, а у случају опасности по младунце она нападача изгуба пред њим ногама.

У ЦАРСТВУ ПРИРОДЕ

Природа је пребогата разноврсношћу. Дрвене може да буде пријатно за око својом виткошћу, бојом, цветом, плодом али има и стабала која привлаче пажњу и као посебни објекти, интересантни за љубитеље природе. Јела на овој фотографији, снимљена је у планини Јеловици код Иванграда. Некада је била висока и витка. Под њом су преко 150 година седели чобани и пландовала стада, одмарали се лети косци и пролазници, док није ударио гром и запалио је. Остало је затим нагорело стабло са оголелим гранама. Сада оно представља један од туристичких објеката у Лимској долини која се развија као туристичко-планинарско подручје Црне Горе у подножју Комова и Бјеласице где пролази нови колски пут Иванград — Колашин.

КАО ЕКСПЛОЗИЈА АТОМСКЕ БОМБЕ

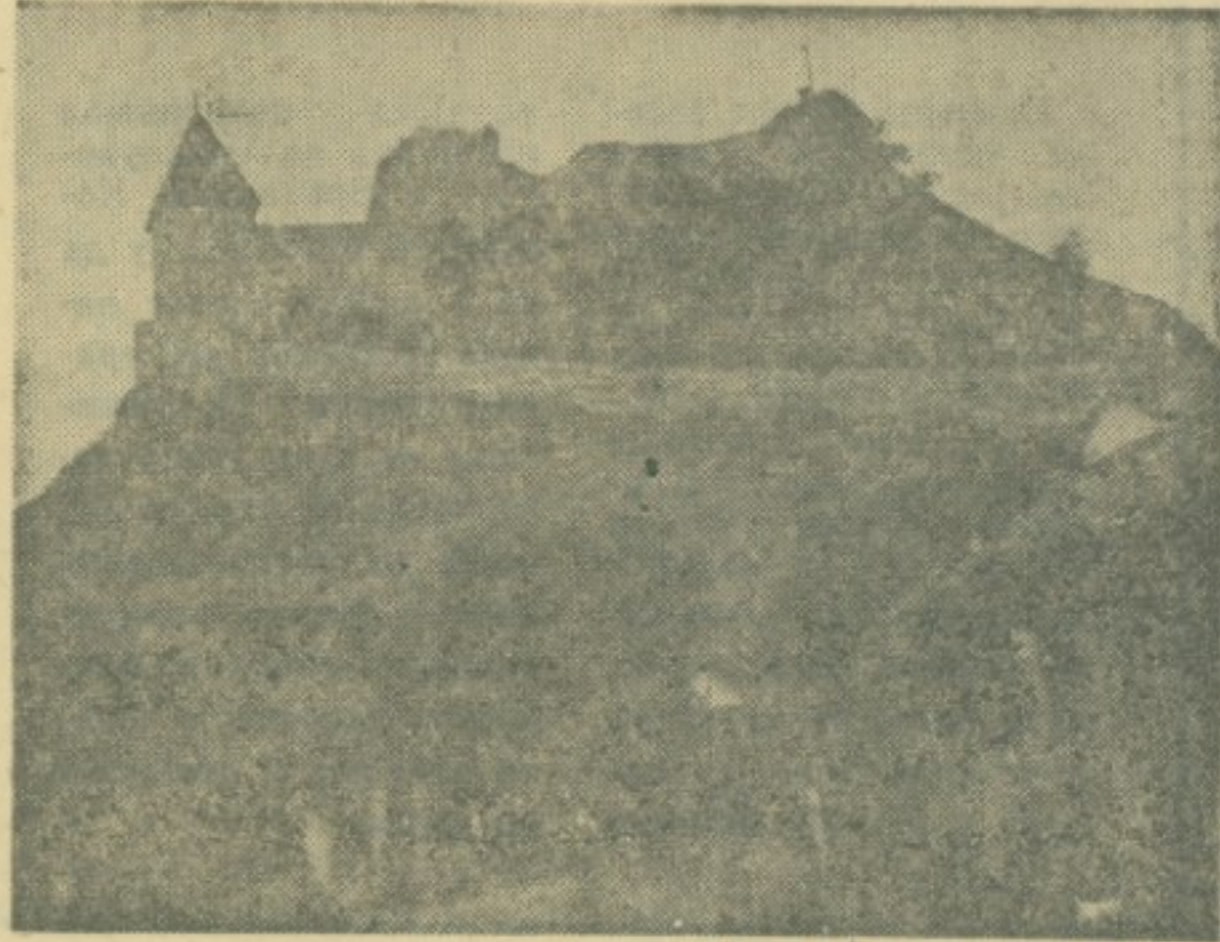
Планинари и људи који живе на високим планинама, сведоци су ванредних призора при заласку сунца. Снимак је направљен у Црној Гори с планине Бјеласице. Сунце иза облака личи на експлозију атомске бомбе.

СТАРИ ГРАД ДОБОЈ

Добој је подигнут у средњем веку као и многи феудални градови у долини реке Босне. Опасан ѕидом, на узвишењу, с више кула, он је представљао често поприште борби између босанских великана, али и са Мађарима, а у XV веку и с Турцима.

Данас је град туристички објекат, који би се бољим уређењем могао још више искористити као омиљено излетиште мештана и пролазника.

(ФОТОГРАФИЈЕ СТ. ВОЈОВИЋА)

Пре мање од сто година, на огромним просторима прерија — травњака у Северној Америци пасло је небројено милиона великих, корисних бизона-буфала. Од лова на њих живела су читава племена Индијанаца. Тада је дошло до продирања белих колонизатора на запад Америке.

Када је 1860. године изграђена прва пацифичка железница, она је не само омогу-

ћила брже насељавање унутрашњости Америке, него је и пресекла животни простор бизона: на северни и јужни део. За свега седам година бизон из јужног дела, а било их је 1871. по оцени стручњака више од три милиона, до 1875. године су потпуно по тамањени. Слично је прошла и северна група. За свега три године, од 1880. до 1883. била је уништена. По подацима Виљема Хорнадеја, 1880.

није остало више од 835 овних животиња заједно са 200 грла у Јелостонском парку, који су једини стекли заштиту државе. Историја не зна за сличан случај нељудског, бесмисленог уништавања корисних и безазлених животиња.

У исто време и у истим пределима живела је још једна ловна животиња, коју је задесила судбина бизона. То је северноамеричка антилопа

СА СВИХ СТРАНА

САПУН НА ДРВЕЋУ

На полуострву Флориде расте такозвано „сапунско дрво“. Узрели плодови, кад се растару између дланова, ства-

рају пену. Многи становници Флориде за прање рубља и умивање употребљавају само овај природни сапун.

ДИШИТЕ УСПОРЕНИЈЕ

Јапански гњурици после пола часа пребивања на дубинама од 50 до 60 метара подижу се на површину за свега 2 до 3 минута а да при томе не страдају од кесонске болести.

Ова појава дуго је изазивала

ла дивљење научника. Најзад су физиолози успели да открију „тајну“. Показало се, на име, да Јапанци док раде под водом дишу веома успорено: 5—6 удисаја и издисаја у минути, док обично човек при мировању начини 10 до 20 удисаја и издисаја за минут, а при тешком физичком раду чак и 40 до 50. При успоренијем дисању ткиво се спорније засићује азотом. Када гњурица брзо извлаче на површину, мала количина азота успева да се излучи из организма преко плућа.

АУТОМОБИЛ И... ШТИНАЕ

По француским законима жена сме да вози аутомобил само ако на ногама има ци-

пеле с ниском потпетицом. Претпоставимо ипак да је за волан села помодарка са ципелама које имају потпетице високе и танке малтене као игле. Аутоматски уређај у истом тренутку искључује мотор.

КИСЕЛЕ РЕКЕ

Вода неких притока јужноамеричких река Оринока и Амазоне има необичну тамну боју. Наливена у боцу, она да је утисак јаке црне кафе. Најзанимљивије је то да се чак

и за време највеће жеге ова вода, која се на први поглед чини веома прљава и загађена, не квари. Испитујући је, хемичари су јој додали мало алкалија. Вода је реаговала као киселине: постала је бистрија, а на дну посуде појавио се талог. Откуд у води киселина? Судећи по свему, она се ствара при трућењу неких биљака на обалама ових река.

СРЦЕ ТАДЕУША КОШЋУШКОГ

Урна са срцем пољског војсковође Тадеуша Кошћушког (1746—1817) свечано је постављена у националном музеју у Варшави септембра прошле године.

Поштујући вољу пољског националног хероја његово срце је после његове смрти поверено на чување његовом кумчету Емилији Зелтнер, а после њене смрти положено у породични маузолеј њене кћери, Морозини, у Венецији.

На захтев пољског музеја из Рапервила 1895. године породица Морозини се сложила да се урна пренесе у замак овог града. Маузолеј Кошћушког је сграђен у кули земка 11. августа 1892. го-

дине а урна је узидана у његов преградни ѕид. Октобра 1927. године она је доживела још једну сеобу — пренета је у краљевски замак у Варшави.

Почетком рата урна је 4. октобра 1939. године сакривена у катедралу престонице и ту је остала за цело време окупације.

После ослобођења је пронађена приликом радова на откопавању катедрале која је за време бомбардовања Варшаве била разрушена.

Сада је, на крају, стављена под заштиту пољског Министарства за културу и уметност.

ПОПЛАВА ПЕСНИКА

Средином прошлог века у Србији ницаху песници у буљуцима... другачије се није више ни говорило међу њима већ само у стиховима

Борба око књижевног језика и правописа, коју је започео Вук већ на почетку свог књижевног рада — била је углавном завршена око 1860. године. Велики борац и велики победник постао је идеал млађих нара-

штаја. Под утицајем народне поезије, као главног извора стваралаштва, нарочито међу младима — „ницаху песници у буљуцима до те мере да се другачије није више ни говорило међу њима већ само у стиховима“.

Свакако је ово претерано, али „песништво у Срба није никада толико цвело као у то време“, шездесетих и седамдесетих година прошлог века. У тој бучној поплави само неколико њих „уздигли су таласи“ до истинске песничке вредности.

Јован Јовановић био је већ чувени песник и узор; Ђура Јакшић се издигао све више, а исто тако Лаза Костић. Међу мањима, били су Милорад П. Шапчанин, Јован Грчић Миленко, Стефан Владисав Каћански постао је „бард“ искључиво родољубиве поезије, а Јован Драгашевић се истицао као песник краћих епских песама. Милан

Кујуновић, касније „професор филозофије на Великој школи, под надимком „Абердар“, громовито је позивао својим родољубивим песмама, од којих је најпознатија она: „Рекао нам бог богова: у бој децо, против мрака...“

Коста Руvaraц огледао се у књижевној критици и естетици, и био један од ретких прозних писаца. Његов „Карловачки ђак“ дуго је била најбоља, а уједно и најсентименталнија приповетка. Међутим, својим песничким, прозним и драмским радовима — по количини — све је надмашио Мита Поповић. Његова лирска, родољубива и винска поезија сва је била у једном дугом и отегнутом „оој“. За своје време он је био један од највештијих преводилаца и са страних на наш језик, а исто тако и с нашег на стране.

Ти наши „песници“ — којима се ни броја није знало — осим утицаја народне поезије, примали су и друге претежно мађарски, немачки већ према лектури која је до њих допирала. У то време се интересовало за све што се на пољу књижевности стварало у Европи. Тек ће седамдесетих година, под утицајем нове, реалистичке оmlадине, руска књижевност постати узор једној новој књижевној генерацији.

У доба те праве „поплаве песника“, ђачке дружине су представљале „песничке ћелије“ свуда где је било српских ђака: у равним училиштима, гимназијама, све до Беча и Братиславе. „Кад би сав овај свет који се у младо доба бави књижевношћу, а особито песнишвом, и дошњије остао при том занимању, српска, не светска, литература би набујала до ужасне величине, која би прекрила сав други рад људски“ — каже један савременик који је такође пропевао у то време.

А како су се „рађали“ ти безбројни песници, названи „будућницима“, нарочито почетком седме деценије прошлог века, ево неколико сведочанстава. Српских ђака на пример, у Сегедину није би-

ло много, али сви они „равносно пребире по жицама Аполонове лире“. Пишу стихове, и њима се намећу „својим разборитим друговима“. Пуштају дуго косу, а у бради „тек неколико длачица, али ванредно негованих“. Изгледају, као „потајни грешници“, испијени, мргодни, ћутљиви. То су они који певају суморне песме, елгије, а било је и других, веселија, који су певали винске и „девојачке“ песме. У школи стално поскакују и певуше. Њихова лира „вечито је брујала“, а са обавезном „драгом“ и вином подешавали су увек потребан рок. Кад је неки од њих „исхитрио“ песму тако да су се риме у њима слагале и правилно наглашавале, то је већ био „прави“ песник који је стицао славу међу друговима или био „бачен у бездан пакости и злобе“.

Ако је чија песма нашла милости пред Ђорђем Поповићем Даничарем (уредником књижевног листа „Даница“) или Јованом Јовановићем Змајем, уредником „Јавора“, онда такав срећник није више био само „будућник“ већ прави песник „који је одједном наткрилио“ све своје „по сродности“ другове. Тада би тај „овенчани“ песник заузимао став и према професорима. Постао је настран и професори су се већ дали у бригу да му се заиста нешто не деси“. Али, догађало се да набеђени песник пошаље свој „песмотвор“ неком од тада познатих књижевних листова и да му уредник у „Одговорима“ изнесе своје мишљење.

Ђаку сегединске гимназије Н. Ш. Јован Јовановић Змај је одговорио: ти си, ђаче, из брдовитог Срема; кад побег на ванијације јави нам пошто је ока шљива. Што се тиче твојих песама, ако их будеш читао под шљивама, оне ће се саме од ужаса отрести. Целај дрва и учи како би твоја енергија изашла на друге рупе...“ И песник, који се међу својим друговима већ уздицао до Парнаса — одједном је сишао у ђачке клупе, а професори би рекли: „Све је у реду. Дете је оздравило!“

Али је било и таквих надобудних песника који се нису тако лако дали стерати с Парнаса, па су „свог Пегаса“ јашили и мучили до властите душевног страдања. Најнеподношљивији су били они који су писали јуначке песме: кад су их читали шкргутали су зубима, замаховали рукама и „мајда не побегну све око себе“. Највише је страдао глас „р“, који је као по неком правилу, требало у по себном изговору, и уз колутање очију, да изрази нарочито јунаштво „мученика ове поезије“.

Такав један „песнички младић“ пред својим друговима 1861. године рецитовао је у сегединској гимназији своју „јуначку појему“: „намогди се, руком је журноу кроз косу, а „р“ је све тандркало и труцкало преко скамија до наших ушију. Богами, нисмо му се онда смејали, већ дивили све док му није „р“ некако незгодно штруцнуло на нас и њега на калдрму и цомбе избацило...“

Винских песама је било више него „капљица у бурадима Фрушкаторских манастира“. Певало се, и певало готово пуне две деценије — све док се Светозар Марковић својим оштрим чланцима није обрачунао с том „општом певанијом“ и наговестио ново време у српској књижевности. Убрзо онда почеше да нестају песници, али још незајажени они свој стих заменише не баш најбољом прозом.

МОБОТ

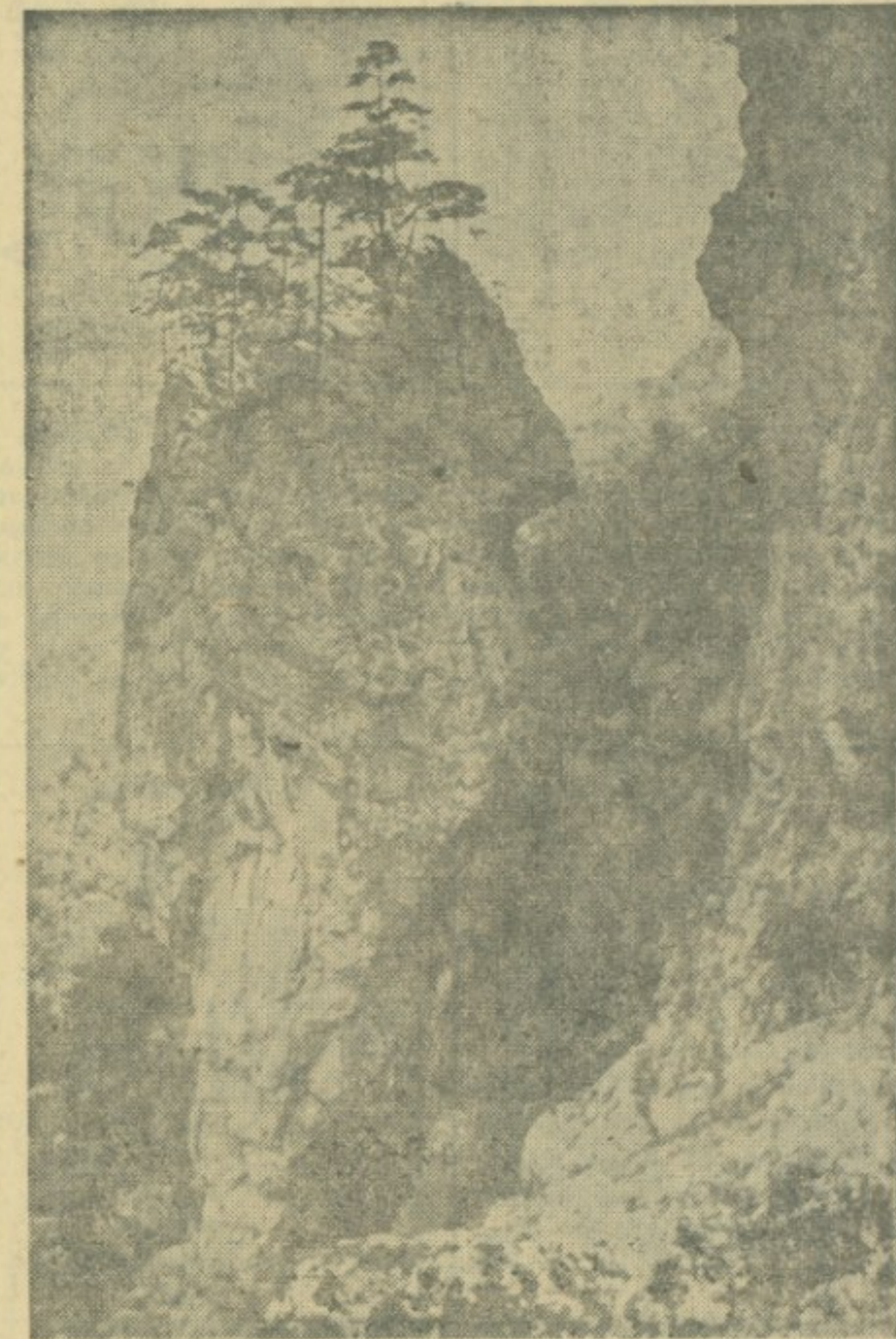
У САД је конструисан гњурац који се зове „мобот“. У стању је да се спусти и до 450 метара морске дубине; има четири руке и три ноге а уместо очију — две телевизијске камере. Помоћу теледиргованих ногу креће се у свим правцима; рукама, снабденим електричним моторима покреће рамена, лактове и

шакe. Челични гњурац може не само јаким лампама да осветљава морско дно и укључи телевизијске камере већ и да поставља каблове и цеви, да скупља сунђере кад му то његов „господар“ теледирговањем нареди. Али главни задатак мобота је да открије евентуална налазишта нафте на морском дну.

ЛЕПОТА И РЕТКОСТ

У кањону Дрине туристи најлазе на многе природне лепоте и реткости као што је и ова усамљена стена недалеко од моста на Жепи. Издигла се око педесет метара високо а на њеном врху расте дрвеће, које једино олује и птице узнемирују покатад.

Туристи, док се спуштају сплавовима и кајацима низ Дрину радо посматрају ову стену и фотографишу је као редак и интересантан објекат.

СОКА БОЖОВИЋ - ПОТОМАК КАРАЦИЋА

Доскора је у Врњачкој Бањи живела стогодишња старица Сока Божовић-Дивљан, потомак породице Караџић. Имала је 97 година када је фотографисана у вили „Косово“. Живела је ту код кћерке код које је дошла после другог светског рата из Сарајева. Умела је лепо, „вуковски“, да прича о прошлости. Иако неписмена имала је одличну меморију и необично леп стил.

Њени преци, дед Вука Караџића Јоксим Бандула, доселили су се из Дробњака у Босну. Један син, је прешао у Србију, а други се населио испод Јахорине где се породица проширила. Петоро браће се доцније прозвало Дивљани. Сока Дивљан се удала у Трново код Сарајева за неког Божовића, а доцније се преселила у Сарајево код кћери учитељице; син јој је био официр у партизанима.

— Сви мушкарци у породици Дивљан — причала је она — били су писмени. Учитељ је држао у кући, само сам ја остала неписмена као женско дијете.

Сећала се добро Хаџи Лоје — носио је црвене чакшире кад је долазио у њихово село под Јахорином. Прадеда Миро био се одметнуо у шуму да би лакше очувао имовину од Турака.

Старица се поносила што је пореклом од Караџића. Иако стара радила је за партизана, слала лекове и поклоњила и ветову пушку. Од своје 13. године, скоро 85 година, плела је, везла и ткала сукно и ћилиме. Стољак на слици је сама везла у својој 97. години. Умрла је пре пар година у Новом Саду.

УМЕТНОСТ СТАРИХ ИНДИЈАНАЦА

Уметност и занатство су веома развијени и богати код америчких Индијанаца. Индијанци који живе у југозападном делу Сједињених Држава, веома сувом и неплодном, племена Навахо, као и племе Хопи, истичу се својом вештином у ткању ћилимова. На-

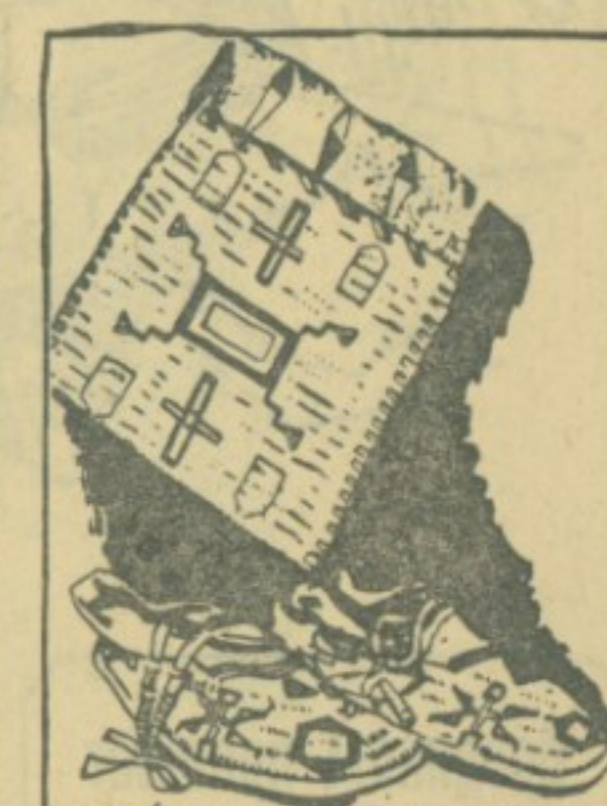
вахоси су такође познати и по сликарству. Припадници племена Зуни изванредно лепо умеју да обрађују предмете од сребра, док су Индијанци Пуебло познати као грнчари. И данас чланови ових племена негују своју уметност наслеђену из давни-

на. Ти њихови уметнички обрађени предмети продају се са великим успехом у САД као и ван њених граница. Међутим, вредно би било напоменути да ови радови дуго нису добијали заслужено признање нити су праведно оцењивани.

Индијанска племена на северозападној обали Тихог океана сасвим се разликују по уметности од својих суседа с југа. Чунови су им украшени лепим дрворезима и веома су лепо декорисани. За разлику од већине америчких Индијанаца, ова племена праве згра-

де од дрвета које им служе као већнице. Дрвени стубови и даске спојени су дрвеним клиновима а саме куће су весело украшене дуборезима и обојеним сликама. Ова племена су чувена и по томе што праве „тотеме“. Веома детаљ-

но обрађени они представљају породичне симболе. Стубови са тотемима могу се видети идући на север све до Аљаске. Племена као на пример Тлингит ткају веома лепу ћибад од длаке планинских дивокоза и коре од дрвета.

Еским са Аљаске, због терена и климе, много се разликују од Индијанаца са југа. Они су првенствено ловци и риболовци, али и најбоље уметничке занатлије. Иако имају веома мали избор материјала они ипак праве од костију и камена пеш-

чара лепе ствари — које међу љубитељима уметничких творевина побуђују велико интересовање нарочито због тога што Еским нема много и што су те ствари ретке. Еским украшавају готово све предмете које користе у сва-

кодневном животу филигранским дрворезом: дршке од ножева и других оруђа или алатки, права су уметничка дела. Интересантни су наочари које праве од дрвета и костију да би заштитили очи од снежног блеска.

Индијанска племена из предела Великих долина позната су по својим ловачким вештинама, нарочито на буфале. Поред тога имају развијени смак са уметност. Њихови домови су испуњени декорацијама пуним маште. Многи у-

меју веома лепо да сликају на кожи буфала: ловове, разне битке, али им слике служе и као календари, као историја, као записи о догађајима из прошлости. Племена Арапахо, Чејен и Сијукси такође су познати по разним ђи-

ћувама које праве. За декорисање одеће и мокасина ушију, уз велики труд, хиљаде разнобојних перлица. Сва ова племена користе и перје у живописним бојама: украшавају њиме главу, луле мира и друге ствари.

У источним шумовитим пределима који се са истока граниче Атлантским океаном живе Индијанци чија су једна од најпознатијих творевина: појасеви од шкољки у веома лепим бојама и симболичним шарима. Носе их у свечаним

приликама: када се закључује неки уговор а понекада им по служе и као средство плаћања. Жене индијанског племена Сенек носе веома лепо обојене сукње. Чипкасти радови од брезовине и од коже — такође су веома интересантни.

Многа од ових племена, нарочито Ирокези, праве лепе маске и то на живом дрвету како би им дали дух. На југу се истиче племе Семинола које прави веома лепу одећу од шарених памучних трака.

Десило се једне вечери јула 1944...

Често се може чути разговор о егзизму и недостатку свести у модерне омладине — прича Патрик Лонглин. — Ја се тада обично сетим овог догађаја коме сам присуствовао једне вечери у јулу 1944. године у Западном Пацифику.

Упркос јаког отпора велика битка на острву Сајпану ближила се крају. Митраљеви су грмели и праскали а у станици за хитну помоћ колона носиљки са рањеницима стално је пристизала.

Не — подсмехну се капетан суво. — У реду момци, а где су вам исправе, кад кажете да сте изашли из болнице? — Немамо их, изишли смо без дозволе.

ЦИНОВСКА СКУША
Највећа скуша — такозвана краљевска скуша — која је до сада ухваћена била је дугачка метар и по а тешка 40 килограма. Ухваћена је у Пакистану.

На крају пута који је водио у лук П. Ц. приближавала се у маршу колона морнара.

У даљини се зачу митраљез који је сипао ватру.

НАЈВЕЋА ЗВЕЗДА
Пречник до сада највеће познате звезде, Епислох Ауригае, износи: око 2.500 милиона миља. Та је звезда толика да би цео наш сунчани систем могао да стане у њу.

У свом рову капетан Кастело поче да виче питајући се: одакле сад ови људи? Мали морнар, заустави се у право пред њим и викну: — Одред, стани! Вољно!

— Нико међу нама није био теже рањен, капетане, а дознали смо да вама недостаје људи па смо дошли... Рањени већ на почетку ступања у војску и одведени у дивизијску болницу на крају острва, имали су срећу да остану изван тешких догађаја. И сада, остављајући болничку удобност и ред пошудили су се за помоћ. Ниједан од ових „ратника“ није имао више од осамнаест година.

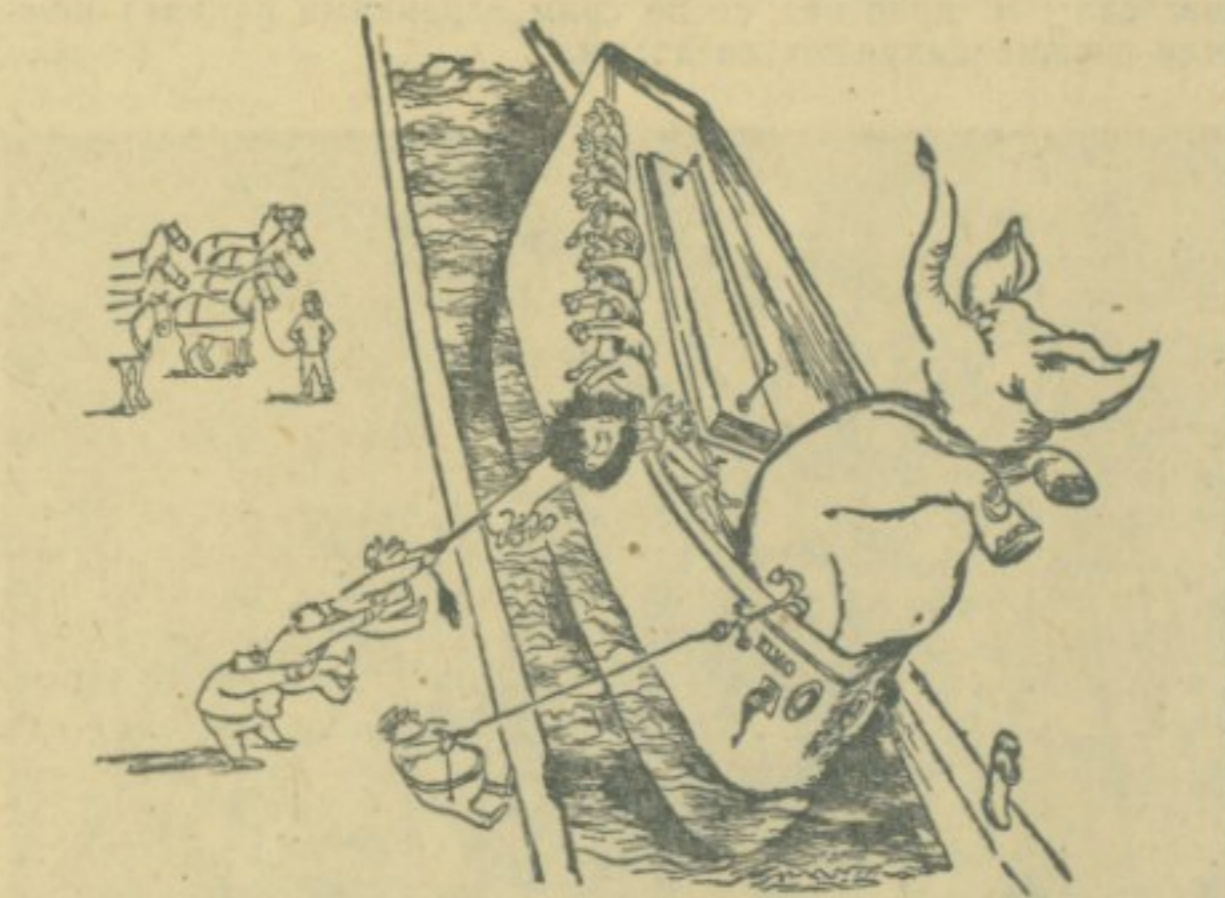
До које висине могу људи да живе?

На којој највећој висини људска бића могу да живе — често се поставља питање научницима. Познато је да данас око 200.000 Перуанаца живи на висини 3—5.000 метара. Ако би авијатичари на тој висини били без маске они би једва остали живи. Како Перуанци то могу да издрже а остали не? Није довољно само објашњење да су они навикнути на то. Пре свега капацитет плућа Перуанаца је далеко већи него у осталих људи који живе на мањим висинама. Сваким удахом они приме далеко више ваздуха него што ми други удахнемо. Сем тога они имају за 50% више црвених крвних зрнаца од осталих и готово једну трећину крви више у свом телу него ми. И њихово се срце разликује од нашег: наша лева

срчана комора је већа од десне а у Перуанаца је далеко већа десна комора од лево.

Опити су показали да Перуанци могу да се попутно и до 7.000 метара висине без икаквих последица, а ту остали људи сигурно умиру. Наравно да се људи постепено могу навикнути на веће висине. Научници су утврдили да код људи, који живе на већој висини тело само почиње да производи веће количине црвених крвних зрнаца. Али ипак не може да достигне број који се налази у телу Перуанца.

СЛОНОВИ КАО ЛЕДОЛОМЦИ

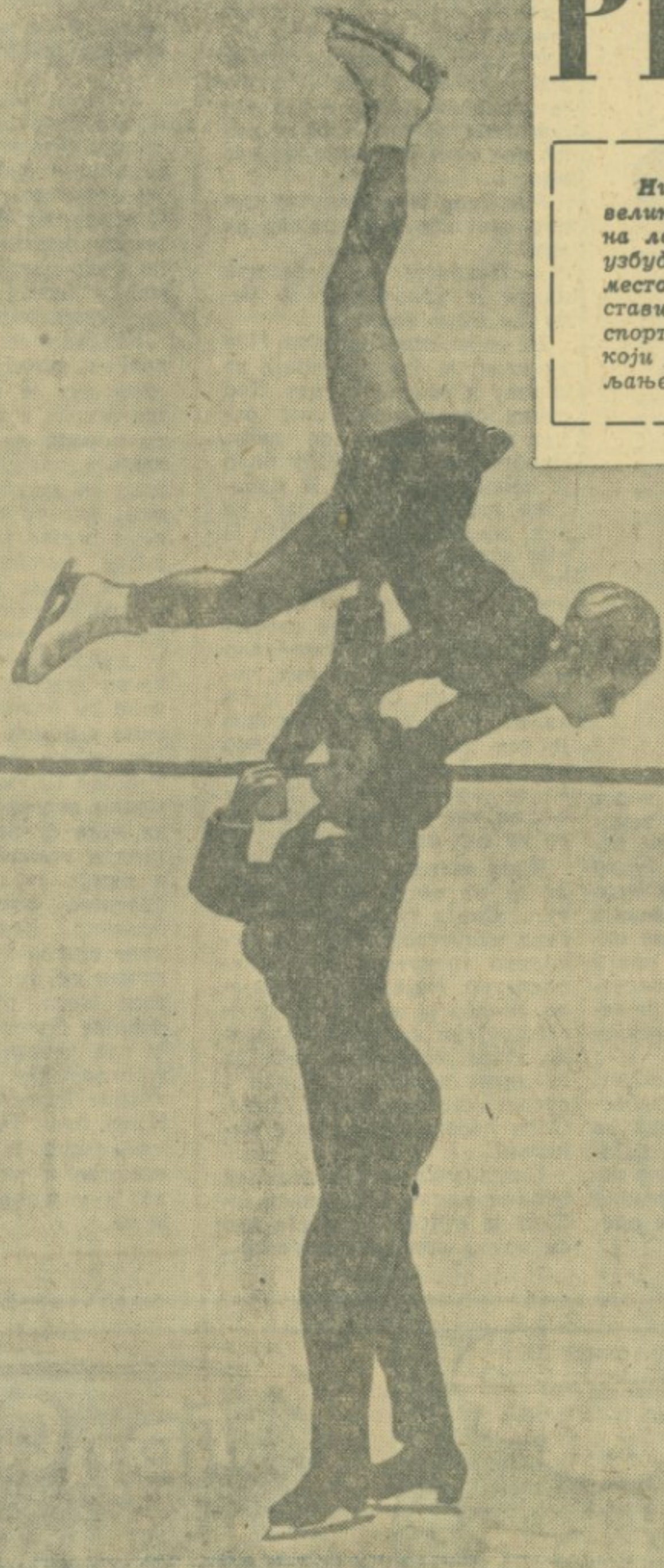
Пре него што су почели да плове бродови на пару посаде су имале грдне муку да своје бродове ослободе од леда на енглеским рекама. Ако лед није био дебео момчад би се поређала на једну страну брода и тако га накретала на ту страну, а онда прешла на другу. Љубавић брод тамо амо успевала је да га ослободи ле-

да. Коњска запрега би га затим одвукла до следеће луке. Али ако је лед био дељи и посада није могла да га сама ослободи у помоћ би био позван слон да својом тежином помогне. Није био редак случај, да неспретни слон преврне брод. Зато је цела посада морала добро да пазе и одржава равнотежу, пребацивши се на другу страну брода.

РЕВОЛУЦИЈА НА ЛЕДУ

Ниједан од спортова у свету није преживео тако велике измене прошлих година као што је клизање на леду. Од савршетка рата, клизање је постало узбудљив спорт. Да би клизач данас освојио прво место на неком светском шампионату, он мора да стави у покрет сваки део свога тела, јер то је спорт мајсторије, спретности, снаге и елеганције, за који је потребна изузетна вештина, савршено управљање и велика храброст.

СВЕТСКИ ПРВАЦИ У УМЕТНИЧКОМ КЛИЗАЊУ ПАРОВА: МАРИКА КИЛИЈУС И ХАНС-ЈИРГЕН ВОЈМЛЕР

Клизање је у старо време било веома цењено и сматрано значајним подвигом. Један скандинавски херој то потврђује још пре 1.600 година, када се жали да га је, упркос његовим способностима и вештини у осам дисциплина, „у којима је било заступљено и клизање на леду,“ једна Рускиња сматрала недостојним себе.

Међутим, клизање на леду је још старије, јер је становник око језерских области у касном неолитском периоду користио кости вола, јелена и овце, првобитно за клизање и гурање свог примитивног чамца преко замрзнутог језера, а касније је те кости прикривао на своја стопала помоћу кожних каншева и, служећи с мотком за одупирање, успевао да пређе залеђено језеро с краја на крај.

Младец се у Лондону клизала на Мурфилдсу на сличним клизаљкама од костију, одупирући се кратким моткама — како је записао Физтефан, хроничар из XII stoleћа, писар архиепископа Томаса Бекета. Ово је први писани документ о клизању.

Но, тек у току XIV stoleћа, у Холандији су начињене клизачке од гвоздених оштрица У Холандији је постојало мноштво канала. У зимским месецима ови дугачки усеци су се замрзавали и постајали најбољи и најбржи пут за одржавање веза клизачкама између градова и села, а понекад и једино средство да се дође до неког насеља, одсеченог дубоким снегом. Чланови династије Стјуарт која је била изгнана у Холандију у XVII stoleћу, научили су да се клизају и да изводе „холандско клизање“.

Када су се Стјуарти у време ресторације вратили у Енглеску, повели су са собом и пар гвоздених клизачки. Тај спорт је изазвао велико интересовање Енглезима и они су се почели бавити њиме. Само један век касније, они су га претворили од једноставног

„холандског клизања“ у прави спорт.

Први клизачки клуб на свету основан је 1742. године у Единбургу у Шкотској. За пријем у чланство предвиђан је испит, који је већ у XVIII stoleћу постао прилично тежак: требало је направити један круг на левој и један на десној ноzi, што би одговарало савременој фигури „осмице“. Такође је требало прескочити из залета прво један, два, а затим и три шешира, постављена на леду пред клизачем.

Пошто су Енглезима у XVIII stoleћу дали скроман пример за извођење фигура на леду, клизање се враћа на континент као пријатна спортска вежба. У Северној Америци, где су клизање вероватно увели у току XVIII века официри британске армије, Филаделфија постаје његов центар.

Када је 1836. године један одушевљени присталица клизања на леду, Босвел, начинио прве клизачке велике као стопало, које су могле добро да се причврсте за клизачке чизмице, отворило се широко поље за експерименте. Овим је и клизање уназад постало сигурније и омогућени су брзи окрети, што је било од битног значаја за уживање у клизању на мањим залеђеним просторима у Британији. Ето, тако је већина основних клизачких обрта, сада познатих као „фигуре“, била откривена.

У следећем stoleћу фигурама су називани покрети на клизачкама произашли из оригиналне идеје извођења осмице на леду, која је представљала два повезана круга. Извођење фигура на леду одушевљавало је клизаче још од проналазача холандских клизачки. Енглески клизач је концентрисао своје инвентивне способности на нове фигуре и извођење обрта, потпуно занемарујући уметничку слободу, која је почела у Енглеској једно stoleће пре то-

га, и сада се ширила на континенту.

Већина фигура које данас представљају базу уметничког клизања на леду, била је откривена и усавршена у Енглеској шездесетих и седамдесетих година прошлог stoleћа. Озбиљност тог времена није дозвољавала никакву површност у погледу клизања и дошло је до парадокса: веома озбиљног израза, клизач тог времена у црном огртачу и са шеширом, са рукама припијеним уз тело — приказивао је сву грациозност покрета, битних за уметност клизања на леду.

Џексон Хеинс

Тада је у Европу дошао Џексон Хеинс, северноамерички балет-мајстор, који је радио на увођењу балетских покрета у клизању. Своје принципе који су настали из енглеске методе клизања није успео да наметне Американцима па је почео своју турнеју по Европи и Енглеској, и запаљиво Енглезе својом театарношћу. Његове егзибиције су сматране су језивим истрајањем неморалног. Али, на континенту је постигао тријумфалан успех, путујући из једног у други главни град северне и средње Европе и изводећи своје егзибиције.

Клизање је учинио уметничким спектаклом. Највећи утисак оставио је на Бечлије, који су познати по својој љубави према музици. Тврдио је да клизање треба схватити као музику. Беч је прихватио његове принципе и постао центар клизања. Тада су на стале две школе са супротним мишљењем: енглеска и бечка. Енглеска је сматрала клизање вештином и окретношћу, а бечка спектаклом, нешто што треба да остави утисак.

Крајем stoleћа и многи познати енглески клизачи прихватили су „континентални“ или „међународни стил“ клизања, како је било 1900. годи-

не названо уметничко клизање.

Први светски шампионат у клизању на леду одржан је у Петрограду, 1896. године. Такмичење је имало два дела, која су обухватила енглеску и бечку школу. Први део такмичења састојао се од одабраних основних фигура, а други део од слободних вежби, по сопственом нахођењу клизача, и извођен је уз музику. Овај план није више никад мењан, а шампионати света у клизању били су приступачни свим клизачима.

Жене се придружују

Енглескиња Меџ Сајерс пријавила се 1902. године за такмичење у дисциплини мушкарца. То је била права сензација, а постала је још већа када је Меџ на крају такмичења заузела друго место, одмах иза тадашњег светског шампиона Улриха Салкоа, срчаног Швеђанина, чина у клизачком свету, који је у току своје каријере успео да победи: на 10 светских клизачких шампионата, на 9 европских шампионата, једном на Олимпијским играма, и да освоји 38 златних медаља.

Убрзо су били уведени и шампионати за жене. На првом, 1906. године, сасвим разумљиво, шампионка је била Меџ Сајерс, која је постала, и остала, прва жена-шампион у клизању на леду.

Клизање је претрпело велике измене 1924. године, у току првих Зимских олимпијских игара у Шамонију, када се појавила једна једанаестогодишња девојчица, као гром из ведрог неба, да се такмичи у клизању за жене. Изненадила је старије такмичаре својом одважношћу и неустрашивошћу, пренеразила судије својом храброшћу и придобила публику за овај спорт. То је била Соња Хени, плавокоса девојчица из Норвешке, са неограниченом самоувереношћу покрета. То није била, како је у почетку изгледало, само дечија уображеност, већ нови начин клизања на леду, како у уметничком погледу тако и по идејама. Приказала је огромне могућности младости и извојила клизање из чисто лиричне фазе. Увела је „снажну новину“: атлетски тон, и начинила га колико спортом толико и уметношћу.

Клизање је сада позивало омладину, нарочито женску. Две девојке, енглеске шампионке: Сесилија Цолеи и Меган Тејлор, биле су прве клизачице које су учиниле да светски шампионат у клизању на леду постане међународни догађај и спортска atrakција. Обе су биле истих година, обе веома веште клизачице, обе светске шампионке. Гледалаца је било све више на спортским такмичењима и клизање је добило прави такмичарски дух.

После другог светског рата, када је међународно такмичење поново успостављено дошло је и до нагле промене у клизању на леду. Овог пута то је учинио снажни тим америчких клизача — мушкараца, предвођен националним шампионом Ричардом Батоном, који је по леденој арени приказивао клизачке моћи. Користећи у потпуности површину леда, да би добили што већу брзину за скокове, и стављајући сваки део својих мишића у покрет они су приказали једну изванредну атлетску егзибицију.

Мада је клизање уврштено у савремени спорт много ка-

сније од других спортова, оно се ипак пре од свих интернационално организовало. Међународни клизачки савез основан је 1892. године, и заједно са Међународним веслачким удружењем је најстарији међународни спортски савез у свету.

Ово је створило чудан положај: Савез је старији од Међународног олимпијског комитета. Кад су прве Зимске игре одржане 1924. године, Међународни клизачки савез је већ имао за собом 44 светска шампионата у уметничком клизању, те Савез није осећао потребу да призна олимпијска клизачка такмичења као светске шампионате.

Пошто је клизање и уметност и спортска грана, оно ће увек бити у сталном развоју. Док постоји граница, као и у свим спортовима, за атлетске могућности које се не могу превазићи, остају му бескрајне уметничке могућности. То је такође и савремени спорт у коме „жена“ не уступа пред јаким и жутрим мушкарцем, где му се чак супротставља, па га некада и побеђује у фигурама које одузимају гледаоцима дах.

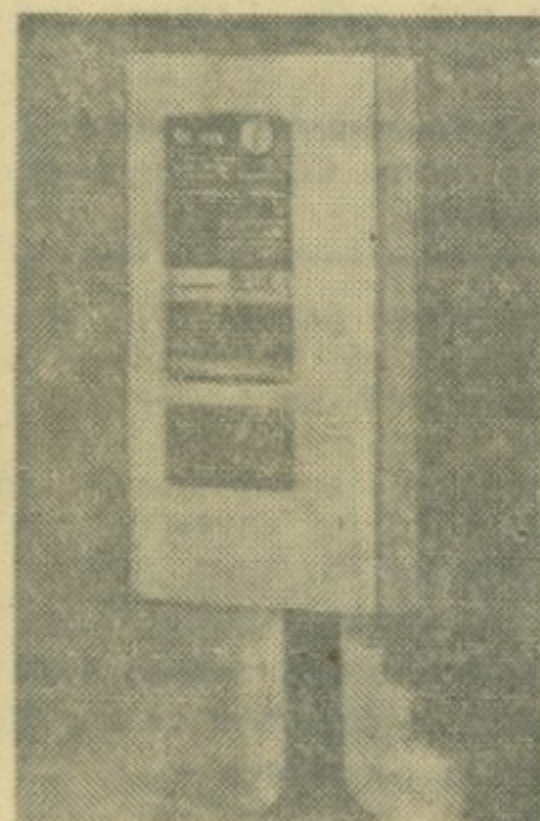
Уметност је достигла врхунац

На олимпијским играма у Инсбруку и првенству света у Дортмунду вештина најбољих на леденој плочи прева-

зишла је сва очекивања. Уметност је достигла врхунац, али то није било довољно да се освоје и златне медаље. Француз Калма је клизач с највећом маштом, способан је да изведе на леду највеће и најсмелије мајсторије, али он није успео да се попне на победничко постоље. Калма је мајстор, али није шампион. За ово друго му је потребна већа снага и бољи живци. У одлучујућим тренуцима није савладао себе и титула првака оба пута припала је Немцу Шнелдорферу.

Ако се икада буде правила листа највећих клизачица на леденој плочи Соња Хени ће остати у сећању многих као ненадмашна. Али, Соња Хени данас не би била дорасла про тивница Холанђанки Дијектри, Аустријанки Хајјер, Францускињи Ашлер и Канађанки Барбари.

Савремено уметничко клизање тражи од аса и многе спортске особине и ко их не буде имао неће моћи да рачуна на веће успехе и боље резултате. Није можда далеко ни дан када ће се уметничко клизање изводити само за гледаоце без присуства судија. На таквим приредбама највећи мајстори нашли би више себе него на олимпијадама и светским првенствима где им такмичарска атмосфера одузима оне особине које они показују кад знају да ту нема судија који ће их оцењивати.

Контролише истовремено тридесетак возила

Машина за аутоматско издавање паркинг-признацима ускоро ће у Лондону заменити досадашње обичне аутомате.

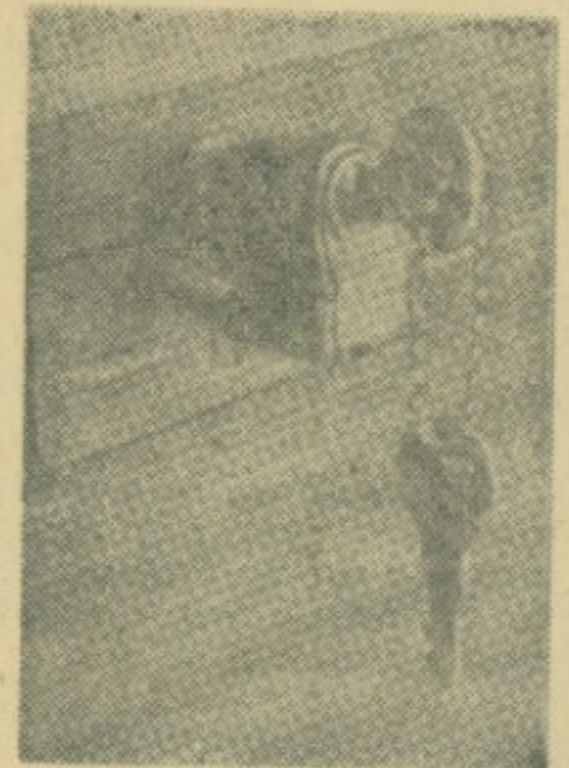
Ова машина на једном стубу може да контролише тридесетак возила одједном. Довољно је да се у њу убаци одговарајућа сума у металном новцу да би се добила признаница са датумом и часом доласка на паркинг-простор, која се ставља под брисач стакла.

ПОКРЕТНА БРАВА

У Француској је начињена брава за сваки орман са фиокама, која функционише помоћу зупчаника стављеног попречно на фиоке.

Једна широка вертикална плочица их држи све затворене а једна сигурносна брава блокира их све одједном.

У канцеларији овакав систем затварања може привремено да заштити неку картотеку или док још није направљена права брава, а у кући је нарочито погодна за чување фиока од деце док су старији ван куће.

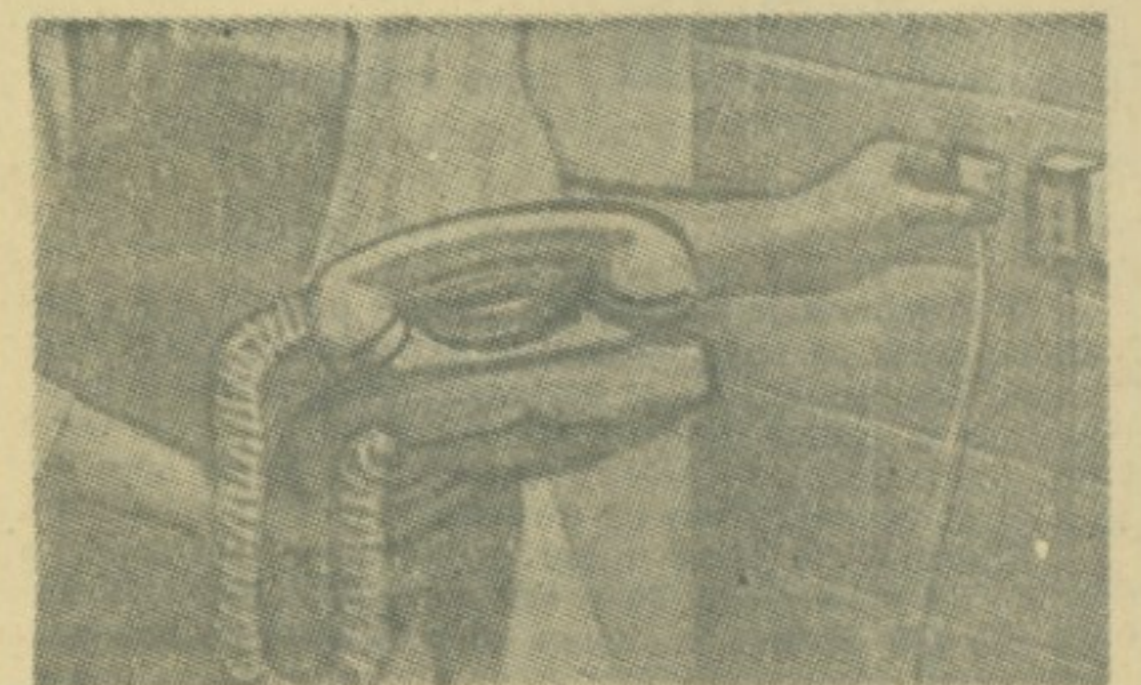

»НЕВИДЉИВИ« НАБЛОВИ ЗА ТЕЛЕФОНЕ

За оне који воле сами да направе ситније ствари у кући, у Француској је направљена нова врста телефонског кабла.

Сасвим плоснат и раван, са четири контакта на 1 мм, кабл се једноставним притиском сам лепи за сваку површину, без икаквих екскера.

Прекривен тапетима или обојен истом бојом као и зидови он постаје готово невидљив и на тај начин доприноси естетском изгледу одаје у којој је постављен.

ПОДВИГ У СТЕПИ

Путници, неколико жена и четрнаестогодишњи малишан из Кен-Кијака Цардегалиј Ешниязов, ништа нису подозревали. А авион ево већ други час лети над степом... Мотор је исисао и последње литре бензина и... тада се Камалов одлучио да слети.

— Слети! — објавио је путницима.

Авион се зарпо у чврст зид од снега а затим је неколико пута подскочио по нечем неравном. Оштар удар и — тишина. Једино се чуло како напољу бесни и завија мећава. До путника је из пилотске кабине допрло пригушено јечање. Сви су полетели према пилоту. Он је седео лица заривеног у управљач.

Путници су се забринули. Ако се мећава већ разбеснела — а сви су изгледали да јесте — онда ће дуго трајати: читаву седмицу, мање не. А они нису имали ни залиха хране, ни солидне топле одеће.

— Покушао сам да успоставим везу с најближим аеродромом — објаснио им је рањени пилот — али радиостаница не ради. Неко ће морати да се пробије до најближег насеља. А то је — пилот је раширио карту — 15 километара одавде... Ја не могу, код мене је очигледно прељом.

Малишан је у тренутку скинуо свој капут и пришао пилоту.

— Покријте ноге. Видите каква је хладноћа... А мени ће бити топло...

Не сачекавши одговор, Цардегалиј је отворно врата на авиону и скочио у снег. Као сачма ситан леден снег одмах га је ошинуо по лицу. Пробијање кроз мећаву било је тешко. Ветар га је одбацитио назад, заслепљивао му очи, пекао образе. Требало је ићи преко сметова, упадајући до појаса у снег. А ипак, малишан се пробијао напред. Ишао је, а ветар је завејавао његов траг. Изгледало му је да иде већ данима, читаву вечност. Снага му је била на измаку. Али, корачао је све даље, корачао. Само напред. Тамо, у авиону, остали су људи. Њихово здравље, па чак и животи, зависили су сад само од њега.

Кроз снежну завесу указале су се светиљке у сеопетлу... Снага га је готово савим напустила. Пао је и неколико тренутака лежао непокретно. Није му се устајало. Желео је да остане ту ослушкујући завијање непогоде. Ипак, натерао је себе да се дигне и опет је пошао у сусрет светиљкама, људима. Осам часова борио се с мећавом!

Спасилачка екипа коју су сељани одмах образовали, убрзо је стигла до места где се авион присилно спустио...

НЕОБИЧНА ПОДУДАРНОСТ

Рејмонд Шјуниг из Фредериксбурга у америчкој савезној држави Вирџинији љубазан је и предусретљив човек. Свакоме ко би се нашао у невољи премоно би увек прискочио у помоћ а никад није чекао захвалност.

Недавно се Шјуниг враћао аутобусом. Тог дана пут је био заврзан снегом и аутомобил су морали да возе полако и опрезно. Изненада се аутобус зауставио јер су се испред њега нашао једна кола хитне помоћи која су упала у снег и нису могла ни напред ни назад пошто на точковима ни су имала ланце. Путници из аутобуса прискочили су болничким колима у помоћ. Као и увек, међу првима је био Рејмонд Шјуниг. Удруженим снагама болничка кола су извучена на тврди и угажен коловоз и одмах су, највећом брзином, одјурили за болницу. Кад је Шјуниг стигао кући саопштили су му да је његова жена добила порођајне болове и да су је пре извесног времена отпремили у болницу којима је на путу помоћ и не слутећи да је у њима његова жена.

Москва, 11. фебруара 1964.

1. За снажљивост, високу свест, показану храброст и смелост изјавити захвалност ученику 8. разреда рејонске школе у Кен-Кијаку, Актјобинске области, Ешниязову Цардегалију и наградити га ручним часовником са угравираним именом.

2. Наредбу објавити читавом персоналу Главне дирекције цивилног ваздухопловства.

(Из наредбе начелника Главне дирекције цивилног ваздухопловства при Министарском савету СССР генерал-пуковника ваздухопловства Ј. Логинова).

Још до пре неколико минута пилот Ш. К. Камалов разликовао је, доде на земљи, сметове, па чак и трагове на снегу. Видљивост је била одлична. И на једном, као што у то годишње доба у Казахстану често бива, почела је мећава. Ветар је усковитлао снег и све унаоколо застро густом, белом завесом. Камалов је уз-

немирно погледао на апарате: да ли ће бензина бити довољно? За време мећаве не може се слетети: ниједан локални аеродром неће дати дозволу за спуштање. А и како да га човек нађе у овако густој магли! Било је потребно наћи отвор у облацима и опустити се на било какав раван терен.

НОВА ВРСТА ШПРИЦА

У Вест Поинту у Пенсилванији начињен је нови тип шприца за инјекције чији је стаклени део једном мембраном подељен у два одељка у која могу да стану истовремено 4 вакцине против полиомиелита, тетануса, дифтерије и великог кашља.

Када се притисне шприц аутоматски се мембрана отвара и све четири вакцине се мешају непосредно пред убризгавање.

ЕЛЕКТРОНСКА КОНТРОЛА

У Лондону је уз ивице тротоара главних улица распоређено 40 електронских робота који аутоматски бележе време проласка и број аутобуса. Контролори могу да прате ред вожње са удаљености и кад је саобраћај преоптерећен да пошаљу у помоћ нове аутобусе.

И ПОД ВОДОМ СЕ ГОВОРИ

У Америци је направљен апарат помоћу кога рониоци могу да воде разговоре испод воде. Овај подводни апарат састоји се од једне маске, једног ларингофона и једног регулатора повезаног са резервоаром за ваздух који носи рониоца. Све се то прикочи на било какав апарат за роњење.

Изговорене речи хвата ларингофон, појачава и шаље их кроз воду. Тако сви гњурици који се налазе на око 100 метара унаоколо могу да чују разговор.

ПОДВОДНИ АВИОН »ДЕЛФИН«

Истраживач морских дубина Јоханес Пихацек из Келна испитиваће Средоземно море користећи свој изум: ново возило које је у ствари нека врста подводног авиона. Већ приликом првих проба подводни авион постигао је рекорд у брзини за овај тип возила: 100 км ламетара на час.

Подводни авион назван »Делфин« дугачак је три метра и својим хидродинамичким обликом везма подсећа на рибу. Авион покрећу електромотори. Подводни пилот лежи потпуно у кау стрела брзом торпеду и помоћу радара прати курс који се аутоматски одржава. Возило је снабдевано електронским »блицевима« и фото-камерима.

Јоханес Пихацек је шеф француске »Истраживачке екипе« за подводну фотографију и технику у Тулону. У оквиру ове групе он је и конструисао свој подводни авион за једну особу.

Један много једноставнији модел од »Делфина« код кога гњурец лежи на некој врсти моторизоване торпедне циви, већ се серијски производи у једној француској фабрици авиона. За овај модел

веома је заинтересована француска морнарица. Подводни риболовци и аматери-истраживачи морских дубина — наравно само они чији је цеп прилично дубок јер један »торпедо« стаје око 22 милиона динара — могу да купе овако подводно возило снабдевно рефлекторима, аутоматском камером и помоћним навигационим апаратима.

За келнског научника његови технички проналазци само су средство за постизање циља, тако рећи »неспровозиво ди«. Јер, према његовим речима, њега интересује само проучавање мора и живота у њему.

ОПРАНИ НОВАЦ

Ако идеја шуттартског економисте Ота Кифера буде усвојена, прљаве новчанице моћи ће у будућности да се перу као мрамнице. Проналазач предлаже да се новчанице, које су досад израђиване од папира, убудуће праве од ларочите пластичне материје, а да се новац који се већ налази у оптицају обложи танким пластичним слојем тако да би се и он могао прати.

Кифер је већ патентирао свој проналазак. Новчанице израђиване према његовом методу биле би не само хигијенскије од данашњих, већ би могле машински да се броје и сортирају.

Једина прослава

У дворани код »Царице Јелисавете« у Новом Саду поводом свечане прославе 300-годишњице Шекспировог рођења, у четвртак 30. априла (12. маја) 1864. године први пут су изведене две сцене из првог чина Шекспировог Ричарда III, односно Рикарда — како је у свечаној »позоришној објави« најављено.

Те године читава Европа је прослављала Шекспирову годишњицу рођења па су и у Новом Саду, иако није било много времена за припреме, Лаза Костић и др Јован Андрејевић одлучили да се одржи и код нас — једина прослава посвећена Шекспиру. Одмах су оформили одбор у коме су они имали одлучујућу реч.

Иако је већ »Млетачког трговца«, са немачког, превео 1863. професор новосадске гимназије Јован Петковић а сам Костић, са оригинала, жеке сцене из »Ромеа и Јулије«, избор је ипак пао на Ричарда III јер се сматрало да је за велику прославу потребно историјско дело.

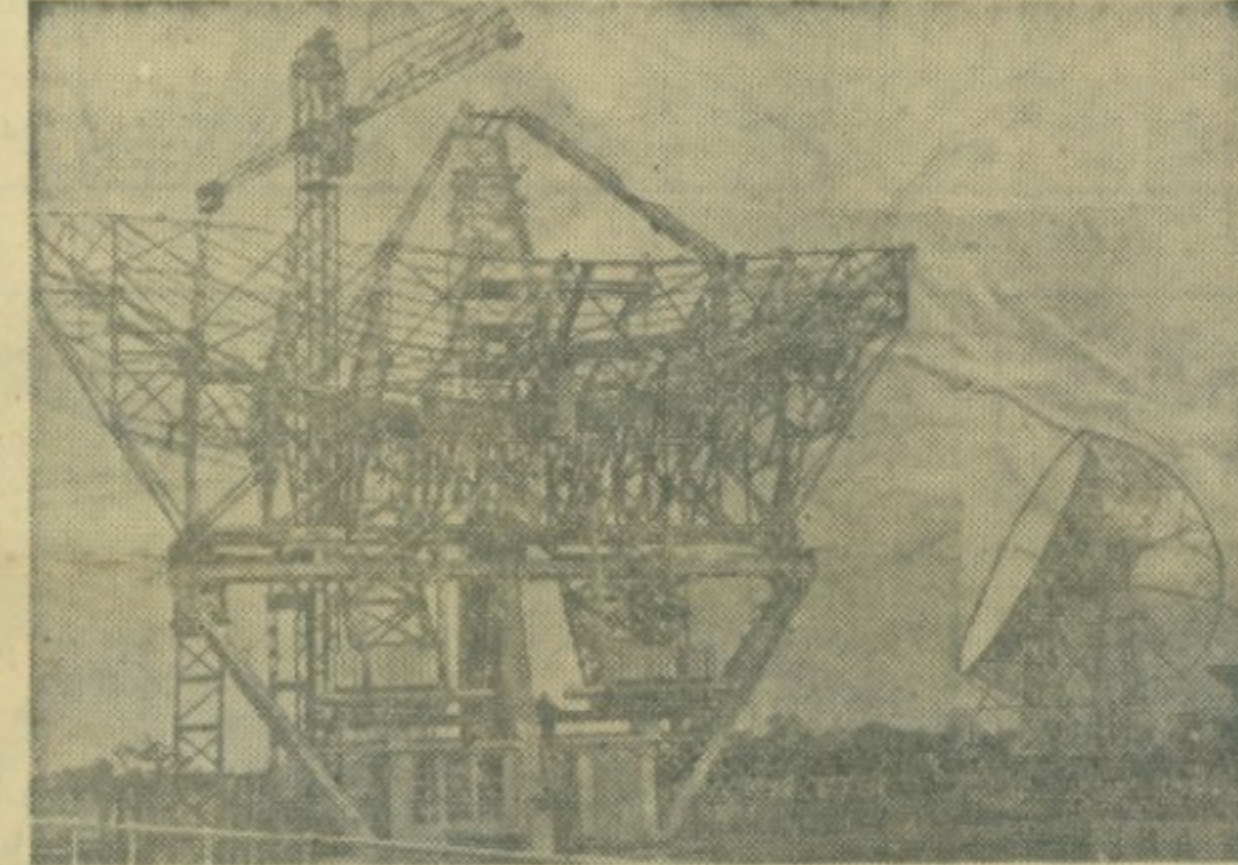
Сами, њих двојица, приступили су преводу али само оних делова из којих се може назрети суштина целог дела. Насловну улогу прихватио је глумац Српског народног позоришта у Новом Саду Лаза Костић. Пробе су одржаване у младалачком узбуђењу самих организатора: 23-годишњег Лазе Костића, још млађег студента права Гиге Гершића и неколико година старијег од њих др Јована Андрејевића, који је само два месеца доцније умро.

Програм је био врло богат: прво је капела Народног позоришта одсвирала увертуру из једне Оффенбахове оперете, па је затим приказана шаљива једночинка »Пркос«, а по-

сле паузе је тек настала званична прослава. Почело се опет са увертиром — из Росинијеве опере »Вилхелм Тел«. О Шекспиру је говорио Гига Гершић па је после једног потпурија од Доницетија изведена сцена из »Ричарда«. Публика је у почетку остала мало разочарана што је после онолико хвале, упућене »божанственом Шекспиру« и његовом делу, о коме је по неко у препуној сали тек први пут и чуо, очекујући нешто »изврсно« — угледала »о-свејаног ђавола«, »светску на-

казу« и »узор свих зликоваца Рикарда« — »како израмуца из леве кулисе«. Ипак представа је успела јер су глумци били добри, са сцене су се први пут чули стихови у јамбу а костими позајмљени из богате гардеробе једног велпоседника из Сент Миклоша »својом укусношћу« били су допадљиви.

Публику је одушевио највише Лаза Костић рецитацијом своје песме »Епилог« у славу Вилхелма Шекспира односно »нашег Вилија, како га је савим присно назвао.

Најмоћније »уво« света

Радио-астрономска станица Џордел Бенк у Енглеској, најмоћније »уво« света — која прати сателите за време њиховог лета по васиони — сад модернизирала своје уређаје додајући два нова радио-телескопа: Марк I и Марк II.

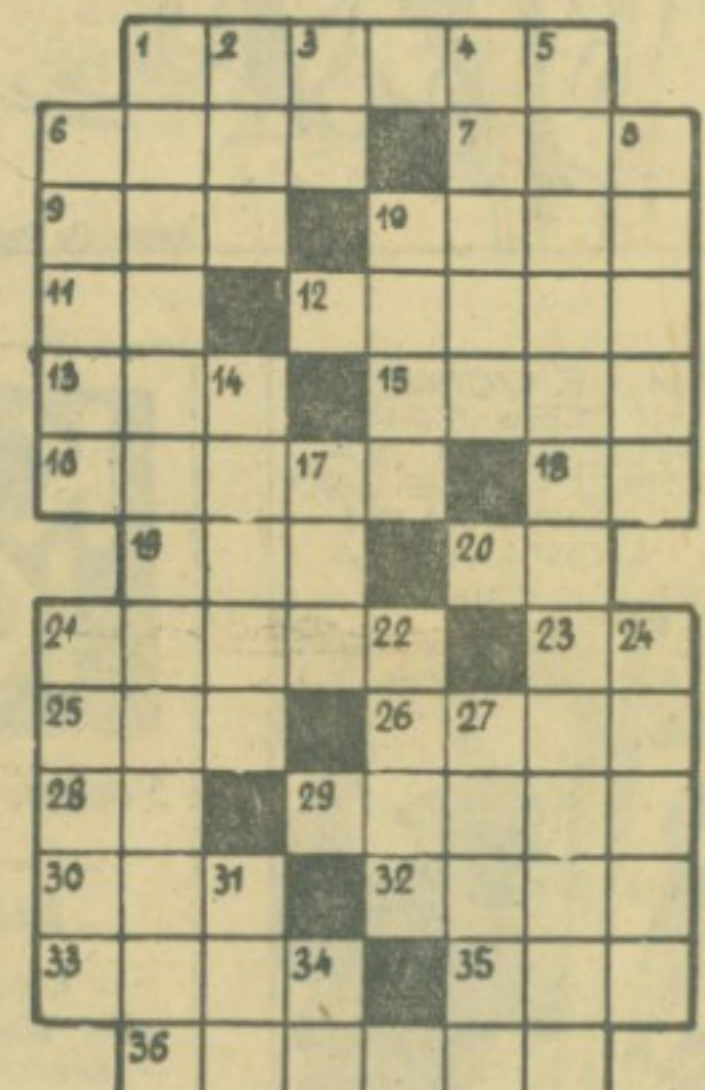
Марк II (у првом плану) је елиптичног облика и сличан је некој боци са пречником од 45 метара. Марк I (у дну) може да функционише на истој фреквенцији као и Марк II, што повећава капацитет заједничког хватања, а може и да функционише самостално. Сателити неће проћи непримећени поред овог инструмента а помоћу његових »ушију« моћи ће да се прате и они који ће летети ка Месецу, Марсу или Венери.

У Задној Немачкој недавно је израђен од стакло-пластике ланац за лангере. Пробе вршене са оваквим ланцем под разним метеоролошким условима — у Северном и Балтичком мору, на пример, при температурама до минус 80 степени Цејзијусових — потпуно су задовољиле и проналазача и произвођаче. За сада се израђују ланци са харикама које имају у пречнику 10 до 16 милиметара. Овакви ланци предвиђени су за оптерећење до 5.400 килограма.

★
Стара ротонда
За време археолошких ископавања у Вислици у Пољској, пронађени су остаци једне цркве кружног облика у романском стилу. Ово је прва грађевина ова врсте за коју се зна да је ископана у Пољској. Потиче из X или XI века а била је разрушена вероватно за време владе Болеслава Кривоустог (XII век) приликом инвазије Мађара и Рутена.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) главни град Ирске, 6) наша река понорница, 7) столица, 9) осовина, 10) стара мера за течност, 11) мизичјали нашег књижевника (Јазанац пред судом), 12) биљни свет, 13) узвик при јуришу, 15) страна женско име, 16) наша новчана јединица, 18) иницијали немачког књижевника (Доктор Фаустус), 19) енглески социјалист утопици (16. в.), 20) предлог, 21) листић спортске прогнозе, 23) коњ, 25) наша река, 26) отплата, 28) предлог, 29) бања у Славонији, 30) река у Пакистану, 32) до мања животиња, 33) град у Енглеској, 35) име руског књижевника (Ана Каренина), 36) научник који проучава грађу живих бића.

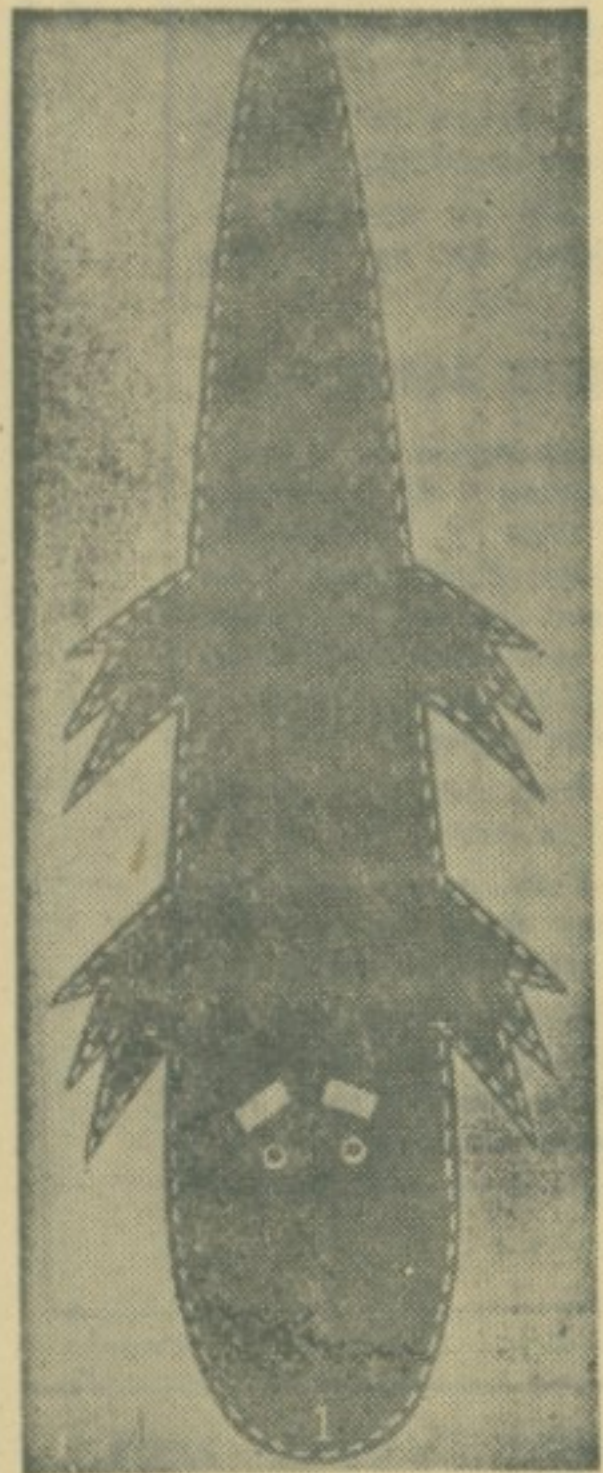

Усправно: 1) математички израз под кореном код квадратних једначина, 2) лука у Израелу, 3) хемијски знак за барјум, 4) наш шаховски велемајстор, 5) књижевник и уметнички покрет у Европи с почетка 20. в., 6) острво код Дубровника, 6) најмања количина електрицитета, 10) траг дивљачи, 14) личност из приповетке Л. Лазаревића (»На бунару«, 17) река у Швајцарској, 21) држава у Африци, 22) варка, 24) показна заменица, 27) назив за историју уметности Саломона Ренака, 31) река у СССР, 34) предлог.

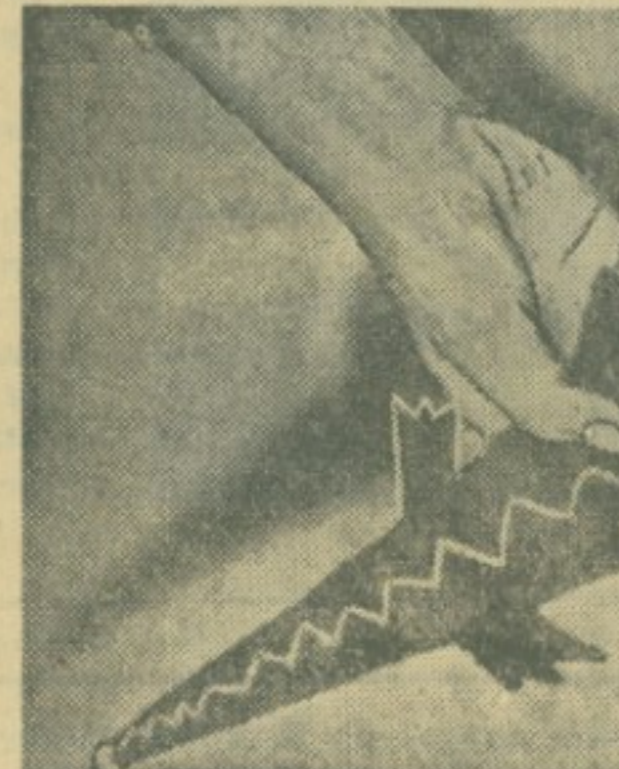
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) пре, 3) дар, 6) Кра, 7) шумар, 9) лист, 11) Гуча, 12) Остап, 14) руб, 15) ВТ, 16) лет, 17) на, 18) Нушић, 20) бор, 21) пир, 22) ков, 23) сад, 24) салон, 26) лч, 27) пол, 28) до, 29) Ант, 31) карст, 30) норд, 35) јута, 36) аскер, 37) Авр, 38) тај, 39) дно.

НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ

Мали крокодил

Да не бисте возивали чвор на мрамници или писали на кутијама од цигарета разне адресе предлажемо вам да направите овог малог крокодила у чија уста ћете моћи да ставите све потребне цедуље и ледуљнице, а да вам у исто време буде и украс на писаном столу.

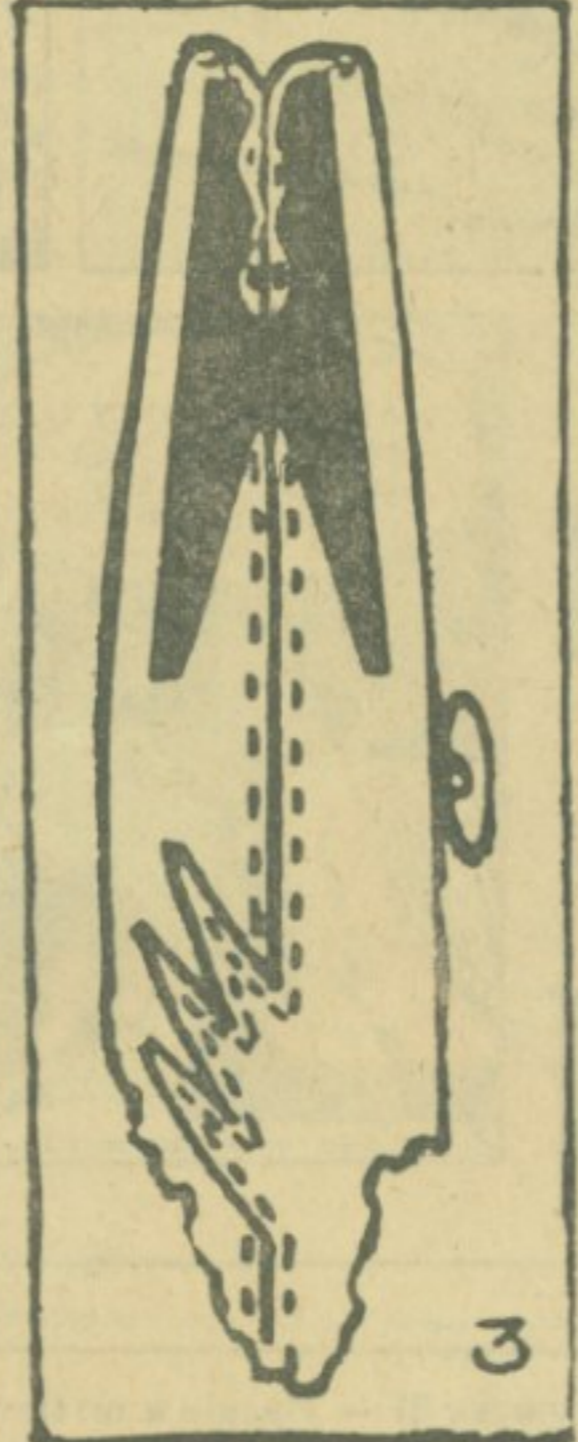
Уколико не умете да шивјете, јер је животињца направљена од штофа, замолите маму или сестру да вам према кроју на нашој слици 1, исече два дела (лева — зелена, стомак — жут а унутрашњи део уста обложите првеним штофом). У уста учврстите испод црвене поста-

ве, једну малу штипаљку за веш која ће држати ваше папирће.

Тело крокодила направите памуком, али добро попуните почев од репа до чељусту да бисте обложили и штипаљку али правите памук изважно не спаљате између његових кракова.

Очи му направите од перлица или алкица а обрве — два црна комадића штофа ушивјте или прилепите лепком.

Кад хоћете да ставите или извадите папирће притисните као што видите на слици 2. На слици 3 видите како треба да буде учвршћена штипаљка.

Стаклени ланац за лангере

У Задној Немачкој недавно је израђен од стакло-пластике ланац за лангере. Пробе вршене са оваквим ланцем под разним метеоролошким условима — у Северном и Балтичком мору, на пример, при температурама до минус 80 степени Цејзијусових — потпуно су задовољиле и проналазача и произвођаче. За сада се израђују ланци са харикама које имају у пречнику 10 до 16 милиметара. Овакви ланци предвиђени су за оптерећење до 5.400 килограма.

Стара ротонда

За време археолошких ископавања у Вислици у Пољској, пронађени су остаци једне цркве кружног облика у романском стилу. Ово је прва грађевина ова врсте за коју се зна да је ископана у Пољској. Потиче из X или XI века а била је разрушена вероватно за време владе Болеслава Кривоустог (XII век) приликом инвазије Мађара и Рутена.

Јесте ли већ чули да...

... у самосталну уметност музика се издвојила тек у позном средњем веку.

... клавир има свој прототип у инструменту мариби или слимби африканских и јужноамеричких народа.

... биланс четвородневног карневала у Риу износи: 45 мртвих, 9.592 рањена и — сваких десет минута једно хапшење.

... просечни француски телевизијски гледалац проведе 750 часова годишње испред свог апарата: од тога су 44% емисије за забаву, 19% за учење и 16% за информације.

... карте за играње пронађене су у Француској 1315. године.

... морско свиње из реда глодара, донели су из Перуа конквистадори.

... по мишљењу једног америчког економисте да би усвојила »стил Битлса« америчка омладина ће ове године потрошити 50 милиона долара за панталоне, јакне и перике са шишмама какве носе ови младићи.

... ornithorhynce или кљунаш је животиња слична кртици, има че-

тири ноге, кљуна патке и носи јаја.

... Његош је 20. маја, односно 1. јуна по новом календару, 1850. године на Пчрају саставио свој тестамент и приликом поласка за Италију на лечење када је брод стигао у »пристан« у Дубровнику послао га на чување руском конзулу Је ремји Гагињу.

... Хенри Фарман из Иси-ле-Мулино, успео је 13. јануара 1908. године да авионом облетне круг од 1 километра за један минут и 28 секунди, добивши за то

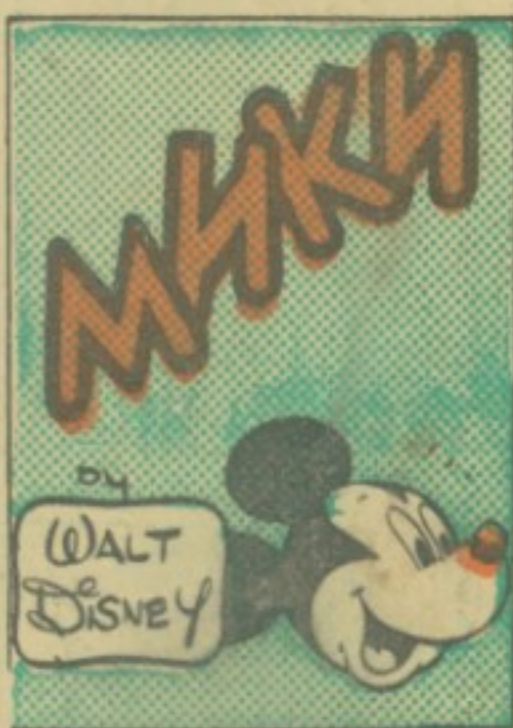

награду од 50.000 Франака. Дужина стаје је одређена помоћу једног бицикла чији су точкови били брижљиво измерени.

... Шуман се, пратећи своју жену Клауру на њеној концертној турнеји до Москве, инспирисао Кремљем: написао је неколико стихова, јединих, у свом зрелом добу.

... велика жаба из пампаса не преза да нападне коња.

Ква-Ква!

Увећује Паја Патак

ЗНА ИСТОРИЈУ

— Који се знаменити до
вађај збио 1769. године?
— запита једном наставни-
ца историје Гају.
— Родио се Наполеон —
одговори спремно Гаја.
— А шта се догодило
1776. године? — настави-
ла је наставница да га не-
питује.
— Наполеон је навршио
седам година.

ЗАР ПОМАЖЕ

Приликом једног излета
у село, Шиља запита јед-
ну сељанку која је била
хранила живину:
— Шта радите с кокош-
ком кад престане да носи
јаја?
— Закољем је — одго-
вори му сељанка.
— Зар то помаже? —
зачуђено ће на то Ши-
ља.

НИКАД ЗАДОВОЉАН

Шиља верује да је вели-
ки глумац и да је то што
сада игра у провинциј-
ском позорницу само при-
времено. Да би га утврдио
Паја напише позорници
комад за њега, Шиља га
прочита и рече:
— Лено, али ја не видим
улогу за мене.
— Како, љутну се Паја,
на зар ниси разумео да
има три главне улоге.
— Е, то је оно што не
ваља — кад има три глав-
не, онда свакако нема нај
важније за мене.